

Broj 1. i 2.

Siječanj i veljača 1916.

Tečaj XL.

Šumarski list.

Organ

hrv.-slav. šumarskoga društva

Izdaje
Hrvatsko-slavonsko
šumarsko društvo.

Uređuje
Bogoslav Kosović.

Izlazi svakog mjeseca.

ZAGREB 1916.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga društva.

Poziv na sakupljanje naredaba i načelnih rješidaba!

Uredništvo je počelo, kako je to i obećalo, izdavati naredbe i načelne rješidbe šumarske struke počam od godine 1900. ovamo, kao od godine izdanja sbirke „Borošić-Goglia: Šumski zakoni“.

Umoljavamo svu gospodu, koja su si dosada notirali naredbe ili ih sakupljali, da te svoje bilježke i sbirke uzporede sa ovom našom, što ju izdajemo, te da nam priobće one naredbe i načelne rješidbe, koje su iz naše sbirke eventualno izpuštenе.

Priposlane nam naredbe vratit ćemo vlastniku, a ne mogu li nam se poslati naredbe neka nam se barem na dopisnici označe brojevi onih naredaba, koje bi još trebalo objelodaniti.

Naročito ističemo da neće smetati, ako nam se naredbe od koje godine i kasnije priobće, jer se naredbe izdavaju po godinama, te će se i naknadno odtiskane moći uvrstiti u ono godište u koje spadaju.

Na koncu sbirke izdat će se valjano kazalo za sva godišta naredaba od g. 1900. ovamo.

Uredništvo.

Broj 1. i 2.

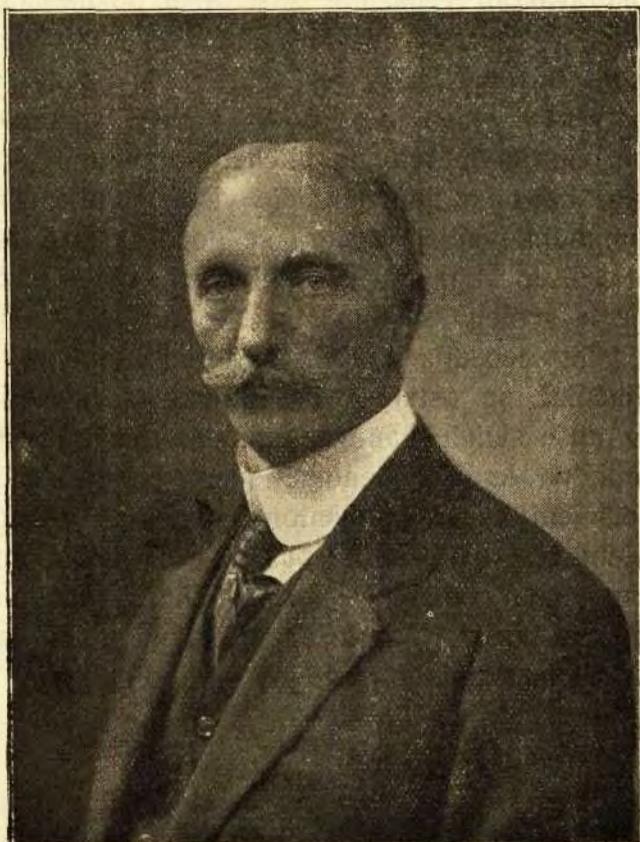
SIJEČANJ I VELJAČA 1915.

GOD. XL.

ŠUMARSKI LIST

Pretplata za nečlanove K 12 na godinu. — Članovi šumar. društva dobivaju list bezplatno. — Članarina iznosi za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove I. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za »Šum. list« K 4 u ime pretplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari badava. Pojedini broj »Šum. lista« stoji 1 K. Članarinu i pretplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina za oglase: za 1 stranicu 16 K; za pol stranice 9 K; za trećinu stranice 7 K; četvrt stranice 6 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni popust.

Robert Fischbach.

Robert Fischbach.

Njegovo ces. i kr. apoštolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je svojim Previšnjim rješenjem od 1. veljače 1916. povodom na vlastitu molbu uslijedivšeg umirovljenja u priznanje njegovoga mnogogodišnjega vjernog i odličnog službovanja pre-milostivo podijeliti odsječnom savjetniku kr. hrvatsko-slavonjsko-dalmatinske zem. vlade i zem. šumar. izvjestitelju Robertu Fischbachu naslov kr. ug. dvorskog savjetnika uz oprost od pristojba.

Koliko god je ta vijest razveselila samoga, sbog svojega prema svakom prijaznog susretanja poznatoga i obće poštovanoga jubilarca, toliko je ona razveselila ne samo i sve njegove prijatelje i znance, nego i sve ostale šumarske krugove u zemljilj, jerbo je to po prvi puta od kada postoji autonomna šumska uprava, da je chef autonomnog šumarstva sa najvišega mjesa odlikovan tako visokim naslovom.

Sa tim odlikovanjem smatra se počašćenim i hrv. slav. šumarsko društvo, kojemu je odlikovani jubilarac bio kroz cijelo vrijeme svojega službovanja vrlo privrženim članom a zadnjeg cijelog decenija i prvim podpredsjednikom.

Priključujući se ostalima čestitarima mislimo da ćemo govoriti iz duše svijuh članova hrv. slav. šum. društva ako i mi u njihovo ime omiljenome svome podpredsjedniku i mnogogodišnjem drugu presvetlom gospodinu kr. ug. dvorskom savjetniku Robertu Fischbachu na ovom mjestu doprinesemo naše iskrene čestitke uz živu želju, da se svoje podijeljene mu časti u zasluženom stanju mira nanosi u dobrom zdravlju i zadovoljstvu još mnogo godina!

* * *

Robert Fischbach rodjen je dne 24. travnja 1857. u Zagrebu. Nakon što je 1873. godine svršio veliku realku i položio maturu u Zagrebu, stupio je kao stipendista u tadašnju c. kr. šumarsku akademiju u Mariabrunnu, a kada

je ta, iza dvije godine dana njegova naukovanja, prenešena u Beč i podignuta na visoku školu, dovršio je on svoje nauke na ovoj pod jesen godine 1876. sa veoma dobrim uspjehom. Već 2. rujna iste godine imenovan je po c. kr. glavnom zapovjedništvu, kao tadanjoj vrhovnoj krajiškoj zemaljskoj upravnoj oblasti, šumar. vježbenikom u Ogulinu, te je kao vježbenik sudjelovao kod taksacije u Gospiću i Karlovcu t. j. kod procjene šuma ličkog pukovnijskog kotara u svrhu segregacije šum. služnosti.

Godine 1878. bude mu povjerena uprava kr. šumarije u Vojniću, od kuda je doskora bio premješten c. kr. šum. uredu u Ogulinu. Budući su se u to doba imale procjeniti za osnutak krajiške investitionalne zaklade odredjene šume u Slavoniji, bio je i on određen da obavlja procjenu dotičnih šuma u okolini Jamine i Morovića.

Dekretom od 28. kolovoza 1880. imenovan je c. kr. privremenim šumarom i dodijeljen šumar. odsjeku kod c. kr. glav. zapovjedništva u Zagrebu, koje je kao tadanja vrhovna krajiška zemaljska upravna oblast vodilo nadzor i upravu nad erarnim šumama vojne Krajine.

Kako se je do tada kraljevina Hrvatska dijelila na vojnu Krajinu i na provincijalnu Hrvatsku, koja je za nadzor šuma svojega područja imala opet posebno namještene šumarske činovnike kod nutarnjeg odjela kr. zem. vlade, a kako se je baš tada radilo o tome, da se god. 1873. započeto razvojačenje Krajine i s tim skopčane reforme u upravi dovrše, ter pripravi sve što je potrebno da se vojna Krajina utjelovi svojoj materi zemlji, bio je medju inima i Robert Fischbach kao c. kr. krajiški šumar dodijeljen za perovodnu službu banu kao povjereniku za utjelovljenje Krajine, te je u tom svojstvu sudjelovao kod predradnja za provedbu zakona i naputaka za imovne obćine. Tu je položio dne 31. kolovoza 1881. i viši državni ispit za samostalno vodjenje šumskog gospodarstva.

Nakon što je bilo provedeno sjedinjenje vojne Krajine,

ter nakon što je na temelju ustanova § 1 naputka a) k zakonu od 11. srpnja 1881. o imov. občinama bilo za vrhovnu upravu i nadzor nad šumama imovnih obćina kod kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, postavljeno posebno, od šumarskih organa za nadziranje šuma bivšeg Provincijala sasvim neovisno kr. šumsko nadzorničtvu, prešao je i tadanji krajiski c. kr. šumar Robert Fischbach u zemaljsku službu, te je dekretom kr. zem. vlade, odjela za unut. poslove od 22. travnja 1882. imenovan ponajprije privremenim, a 2. svibnja 1883. definitivnim šumarom u IX. čin. razredu kod spomenutog kr. šumskog nadzorništva. U tom je svojstvu sudjelovao kod provedbe zakona o imov. občinama sve do godine 1892.

Ta je godina bila predteča nove dobe za autonomno šumarstvo kraljevine Hrvatske i Slavonije. U siječnju te godine bio je imenovan šumar. savjetnikom kod kr. zem. vlade dotadanji šumar. nadz. u Zadru Ferdo Zigmundowsky i povjereni mu reorganizacija šumar. uprave u zemlji, koja je navedena reskriptom, kojim je te godine otvoren sabor kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. U pripremanju odnosnih zakonskih osnova podupirao ga je svojski svojom suradnjom i Robert Fischbach.

Iste godine pod jesen bude Robert Fischbach imenovan šum. nadz. u VII. čin. razredu kod tadanje gospodar. odsjeka kr. zem. vlade, pod kojega je spadalo i autonomno šumarstvo.

Nakon što su razni, po reorganizaciju šumarstva u zemlji veoma važni zakoni dobili previšnju sankciju, bude Robert Fischbach na temelju novog zakona od 22. siječnja 1894. o uređenju šum. tehničke službe u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji imenovan kr. zem. šum. nadzornikom I. razr. u VII. čin. razr. kod novo ustrojenog šum. odsjeka kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove, koji je od dana sankcije rečenoga zakona počeo samostalno voditi šumarske poslove neovisno od gospodarskog odsjeka, kako je to do tada bilo.

Nakon umirovljenja F. Zikmundovskoga imenovan je Robert Fischbach previšnjim rješenjem od 4. ožujka. 1906. odsječnim savjetnikom i šumar. izvjestiteljem kr. zem. vlade, na kojem je mjestu ustrajao punih deset godina, dok mu eto nije obnašlo Njegovo Veličanstvo povodom njegovog zamoljenog umirovljenja podijeliti naslov kr. ug. dvorskog savjetnika.

Dužnost nam je spomenuti, da je osim kod poslova što smo ih jur gore spomenuli presvetli gospodin kr. dvorski savjetnik Robert Fischbach sudjelovao i kod izradbe i provedbe zakona o zagradjivanju bujica, te zakona o uredjenju šum. službe kod političke uprave u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Za svoje zasluge oko uspješnog rješenja pitanja paše blaga žitelja njekih dalmatinskih obćina u Lici i paše blaga žitelja njekih ličkih obćina u sjevernoj Dalmaciji, bio je presvetli gospodin kr. dvorski savjetnik Robert Fischbach dne 2. veljače 1891. odlikovan po Njegovom c. i kr. Apostolskom Veličanstvu zlatnim krstom za zasluge.

Polazeći u mir oprostio se je presvetli gospodin kr. dvorski savjetnik sa svojim bivšim suradnicima u šum. odjeku kr. zem. vlade, te je podjedno položio i čast društvenoga podpredsjednika s razloga, što će ćešće izbivati iz Zagreba, čega radi mu ne bi bilo moguće ispunjavati podpredsjedničke dužnosti.

Praksa uredjenja šuma u opće, a kod zem. zajednica napose.

Napisao Ante Kern, kr. šumar. nadzornik.

Za šume, koje u Hrvatskoj i Slavoniji stoe pod osobitim javnim nadzorom, je § 1. zakona od 26. ožujka 1894., kojim se uredjuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u spomenutim šumama, odredjeno, da se u njima

ima gospodariti potrajno na temelju za nje sastavljenih gospodarstvenih osnova, odnosno programa.

U provedbi te ustanove je kr. hrv. slav. dalm. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove, svojom naredbom od 23. IV. 1903. broj 23.152. glede sastavka gospodarstvenih osnova i programa i t. d., izdala posebni »naputak za sastavak gospodarstvenih osnova, odnosno programa«.

Tim naputkom odredjena su načela, po kojima se s jedne strane imaju izvadjati pojedine vanjske uredajne radnje (t. zv. predradnje), a s druge strane, kako se ima izraditi pismeni dio rada t. j. konačni (pismeni) izradak gospodarstvene osnove. odnosno programa. Kako je sasvim razumljivo, to taj naputak samo određuje „koje se radnje imaju obaviti i po kojim načelima se imaju izvadjati“, ali ne opisuje potanje, kako se većina predradnja ima detalno izvadjati, niti ne razjašnjuje, odnosno ne motivira, iz kojih razloga je određeno, da se ovo ili ono ima izvesti onako, kako je to u naputku određeno.

Pri sastavku toga naputka išlo se je naime sa opće priznatog stanovišta, da naputak ne ima biti učevna knjiga i da se on ne sastavlja za osobe, koje tek uče dendrometriju i uredjenje šuma, niti da on ima biti rukovodj za praktično uvedenje u te radnje, nego je on sastavljen za onakove stručnjake, koji s jedne strane u tim disciplinama imaju ne samo potpuno teoretsko predznanje, nego s druge strane i dovoljnu praksu — jednom riječu, on je napisan za stručnjake uredjivače.

Taj su naputak šumari kod političke uprave u kraljevinama Hrv. i Slav. veoma željno očekivali u nadi, da će nakon njegovog izdanja započeti živa djelatnost oko uredjenja spomenutih šuma, te da će tako doći do toliko željkovanih i u svakom pogledu neophodno potrebnih gospodarstvenih osnova i programa. Od vremena izdanja toga naputka pak do danas prošlo je 13 godina, pak ako se svrнемo na rad od tih 13 godina što vidimo — silno razočaranje na svim

linijama, a kao konac pjesme naredbu kr. zem. vade, odjela za unutarnje poslove od 5. travnja 1913. broj 57.389 iz 1912., kojom se do daljne odredbe obustavlja svaki novi rad oko sastavka gospodarstvenih osnova, a za programe odredjuje, da se svi oni programi, koji županijskim upravnim odborima budu predloženi na odobrenje, imaju prije odobrenja predložiti kr. zemaljskoj vladu na uvid u svrhu, da prosudi dali su valjano sastavljeni.

To je bila izvanredno radikalna mjera, za koju je zemaljska vlast morala imati osobito važnih razloga. Biti će stoga od interesa te razloge u kratko navesti, a time podjedno i potkrijepiti njeke predloge, koje će tečajem ove rasprave iznijeti.

Započimanje kakovih novih radnja za osnove obustavljeno je stoga, što pojedine dospodarstvene osnove, usprkos toga, što se je obično radilo u šumama, koje su bile samo nekoliko stotina rali velike, ipak redovito i nakon 3—4, dapače često i nakon 5—6 i više godina, nisu bile dovršene i predložene na odobrenje, a ako su konačno ipak bile predložene, to se je obično ispostavilo da su koli vanjske predradnje, toli i sam pismeni izradak tako manjkavo ili lošo izvedeni, da se osnova nije mogla odobriti, nego da se je sa bezbroj primjetaba morala vratiti sastavljaču na preradbu.

U opće se je na osnovama malo radilo, te su se većim dijelom izvadjale samo vanjske predradnje, za koje je dočini urednik nakon predloženja i obredjenja putnog računa, dobio plaćene pripadajuće ga putne troškove, dočim se je veoma malo urednika dalo na izradbu pismenog izradka osnove. Ovo potonje je osobito uvjek onda bio slučaj, ako je onaj urednik, koji je obavio sve ili barem veći dio vanjskih predradnja, bio medjutim premješten, to je njegov započeti rad imao dovršiti njegov naslijednik.

To je i sasvim razumljivo kada se uvaži, da je težko razumjeti tudje i k tomu obično nesustavne bilježke o obavljenim radnjama, a k tomu da su razni urednici i raznih

mnjenja o načinu kako se koji posao ima obaviti. Stoga je i vještom uredjivaču često veoma težko podpunoma shvatiti ideje svojega predšastnika i prema njima izraditi valjanu osnovu. Konačno je i veoma čudno, da se je jedino od šumarača očekivalo toliko samozataje, da će oni bez ikakove nagrade ili odštete, dakle iz pukog idealu i vruće ljubavi za samu stvar, žrtvovati tjedne napornoga rada u sobi za zelenim stolom, da se uzmognu snaći u bilježkama svoga predšastnika, a zatim izraditi kratak historijat i opširni strukovni „Opći opis šuma“, provesti silu božju množitaba i zbrajanja, sastaviti bezbroj skrižaljkâ i t. d. i time gospodarstvenu osnovu izraditi u konceptu, te na koncu još povrh toga taj opširni pismeni izradak ili sami prerisati i prepisati, ili o svom trošku prerisati i prepisati dati u dva čistopisna primjerka, a sve to, **čisto badava**. Niti jednim naime propisom, ne samo da nije zajamčena, nego nije niti u izgled stavljena ma i najmanja nagrada za ovako opsežan i mukotran izradak, pri čemu 90% tih urednika, usprkos toga, što su u taj izradak vjerojatno uložili sve svoje stručno znanje, obzirom na okolnost, što ne imaju dovoljnu vještinu i okretnost u uredajnim poslovima, ne imaju u sebi jamstvo, da im je taj rad valjan i da im radi raznih nedostataka neće biti po kr. zem. vlasti zabačen, ili u najpovoljnijem slučaju sa mnogima opazkama vraćen na preradbu.

Iz navedenoga mislim da će ne samo stučnjaku, nego i svakom lajku biti razumljivo, zašto je do sada tako malo gospodarstvenih osnova izradjeno, a još manje definitivno odobreno, te da se taj rad ili mora definitivno sasvim obustaviti, ili iz temelja reorganizirati tako, da se on bude ne samo pospješno nastavio i čim prije kraju priveo, nego da oni urednici, koji imaju te poslove obaviti, budu u te radnje temeljito i svestrano teoretski i praktički uvedeni, zatim po vrstnim uredjivačima rukovodjeni i nadzirani, te konačno za uloženi svoj trud i znanje primjereni i plaćeni

i to koli za vanjske radnje, toli naročito za pismeni izradak operata.

*

Uredjenje šuma je kao neki posebni i k tomu u potpunom smislu riječi skroz na skroz stručni rad, za mene od uvjek imalo neki osobiti čar. Stoga sam prvih godina moje prakse živo želio, da bi imao priliku u taj specialni predmet biti praktično uveden po kojem vrstnom uredjivaču, a zatim da mi bude omogućeno specialno se baviti sa uredjivanjem šuma.

Na žalost kroz prve dvije godine koje sam proveo kod jednog privatnog vlastelinstva, te 9 godina službe kod imovne općine, nisam pravo rekući niti vidio gospodarstvene osnove, a ako mi je iznimice slučajno došao do ruku koji dio osnove, to sam samo mogao vidjeti „kako se osnove ne bi imale sastavlјati“.

Godine 1896. imenovan sam šumar. izvjestiteljem kod kr. županijske oblasti u Ogulinu, pak kako je medjutim već bio na snazi zakon od 26. III. 1894., kojim se uredjuje stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumama, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom koji određuje, da se za te šume, dakle i za šume ukotarenih zem. zajednica, s kojima su upravljali šumarski tehničari kr. kotarskih oblasti, imaju sastaviti gospodarstvene osnove, to sam koli ja, toli i njekolicina tih tehničara u mom području živo želili, da sa sastavkom osnova što prije počmemo.

Kako još nije bio izdan naputak za sastavak gospodarstvenih osnova, a nije se niti znalo kada će biti izdan, nije nam preostalo drugo, nego da si sami izkombiniramo metodu za uredjenje tih šuma. To je ali za nas bilo to teže stoga, što nam je s jedne strane svima manjkala praksa u uredjajnim poslovima, a s druge strane što se je radilo o uredjenju jelovih i bukovih prebornih šuma, za koje niti u poznatim nam stranim uredjajnim naputcima, a niti u literaturama nismo mogli naći ništa iole uporabivoga. Trebalo

je dakle u pravom smislu riječi tek stvoriti metodu za uređenje tih šuma.

Kako sam već spomenuo, nismo imali nikakove prakse u uredajnim poslovima, nu bili smo još razmjerno mladi i puni uvjerenja, da će se na temelju zakonâ od 21. I., 26. III. i 25. IV. od godine 1894. o uredjenju šumarske službe kod političke uprave, odnosno zakona kojim se ureduje stručna uprava i šum. gospodarenje u šumama, koje stoje pod osobitim javnim nadzorom, odnosno zakona o uredjenju zemljишnih zajednica, dati idealno gospodariti u tim šumama — srćem su razočaranja o tim zakonima, a naročito nad njihovim tumačenjem i provadjanjem, došla mnogo kasnije — pak stoga smo se svim žarom dali na potražbu shodne metode. Marljivo se čitalo, iz nova učilo, kombiniralo i pravili pokusi, te držim da nije nečedno ako navedem, da je plod toga nastojanja ona metoda, koja je današnjim našim uredajnim naputkom propisana za uredjenje prebornih šuma.

Nisam ovo spomenuo u svrhu, da sebi i mojim tadašnjim sudružima u Gorskem Kotaru prisvojam njeku zaslugu ili slavu, nego sam to naveo zato, da čitatelji mogu vidjeti, da su mi iz vlastite prakse poznate sve one muke i napor, što ih ima onaj šumar, kojemu se naloži, da ima sastaviti jednu gospodarstvenu osnovu, a nevodi se podjedno briga o tomu, da se taj šumar praktično uvede u te poslove, ili da mu se barem dade prilika, da se u te radnje gdjegod drugdje uvesti može.

Njemačka jedna šumarska poslovica veli: „Grau ist alle Theorie“, što bi po hrvatski značilo od prilike „malo je koristi od teorije ako ona nije upotpunjena sa dovoljnom praksom“, a ja to iz vlastitog izkustva potpisujem doslovno, i baš jer sam na sebi iskusio, a iz radnja, nazora i mnijenja mnogih sudrugova o raznim uredajnim pitanjima se uvjerio, da mi ne samo iz naših sadanjih i budućih šumarskih izvještitelja kod županijskih i kotarskih oblasti, nego i iz šumara

općenito uzevši, možemo za primjereno kratko vrijeme sposobne uredjajnike načiniti samo onda, ako se:

1) k uredjajnom naputku izda jedan komentar, u kojemu će se razjasniti iz kojih je razloga pojedina ustanova propisana, kako se ima shvatiti, i kako se ima praktično provesti;

2) ako se šum. tehničari u te poslove praktično uvedu; i

3) ako se rad oko gospodarstvenih osnova temeljito i svrsi shodno reorganizira;

odlučio sam se, da u ovoj raspravi iznesem moja u tom pogledu učinjena opažanja i iskustva, te da time nješto doprinesem k sretnom riješenju toli važnoga, ali na žalost kod nas do sada sasvim zanemarenoga pitanja uredjenja šuma.

*

Praksu u uredjajnim poslovima ne može se na žalost nikoga naučiti niti pismenim putem, niti predavanjem sa katedre -- ona se može steći samo faktičnim radom u naravi. Ako ju čovjek mora sam o sebi steći, to će kao kod svakog samouka, trebati za to mnogo više vremena, nego ako ju steće uz kojeg tomu već vještog stručnjaka.

U potonjem će slučaju brzo znati razlikovati važno od sporednoga i suvišnoga, te će mu posao biti brz i svrsi shodan, dočim će u prvom slučaju potrošiti svu silu vremena obavljajući teoretskom opširnošću iztraživanja o stvarima, koje su ili sasvim suvišne, ili se barem dadu za uredjajne svrhe sasvim dovoljno i kudikamo jednostavnije, brže i jeftinije izvesti. Uzmimo samo slučaj procjene drvnih zaliha i prirasta u mlađim sastojinama. Vješti uredjivač, koji zna u koju svrhu su mu ti podaci potrebni, uzeti će te podatke jednostavno iz prihodnih skrižaljka, dočim će početnik izgubiti svu silu vremena na polaganje pokusnih ploha, njihovo klupiranje, izračunavanje srednjeg stabla, za njegovo traženje u sastojini,obaranje, sekcioniranje, kubiranje i t. d.

Budući ono pod točkom 2) navedeno spada u dužnost odnosnih oblasti, to se ja s tim ovdje neću pobliže baviti, nego ču o tomu nješto samo uzput navesti u drugom dijelu ove moje razprave, koju ne pišem kao sistematsko djelo o uredjenju šuma, nego I. dio kao uputu za praktično izvajanje uredjajnih radnja, II. dio ticati će se njekih preinaka uredjajnog naputka, a III. dio odnositi će se na reorganizaciju rada oko sastavka gospodarstvenih osnova.

U I. dijelu ču mnogo toga navesti i opširno opisati, što će se mnogomu činiti samo po sebi razumljivo i stoga ovdje suvišnim, nu ja sam se uvjerio, da se mnogo toga, što izgleda naravno i razumljivo, po mnogima izvede upravo protivno. Tako n. pr. je naravno, da se u nacrtu sve ono, za što nije izrično odredjeno da se ima izvesti u boji, izvadja crno (tušem), a ipak sam imao priliku vidjeti gospodarstvenih nacrta, u kojima su brojevi i slova odsjeka bila označena crvenom bojom i slične druge stvari.

I.

Prelazim sada na I. dio, naime na komentar k uredjajnom naputku.

Taj naputak za sastavak gospodarstvenih osnova, napisan je prema onodobnom, a u bitnosti i sadanjem stanju nauke o uredjenju šuma kako ga zastupa većina teoretičara i naučatelja te discipline. Iznimke su učinjene samo ondje, gdje se je to moralo učiniti obzirom na posebne odredbe spomenutog zakona od 26. III. 1894.

Tako se je n. pr. obzirom na onu ustanovu toga zakona, koja propisuje potrajno uživanje šumâ, odredilo u naputku da se prihod u općoj porabnoj osnovi ima izračunati za 3 decenija unaprijed i t. d.

Budući nauka o uredjenju šuma nije onakova eksaktna znanost kao n. pr. matematika, mehanika, fizika i dr., nego je ona više primjenjena znanost (*angewandte Wissenschaft*), to su o njezinim temeljnim zasadama postojala prije, postoje i

danasa, a postojati će i u buduće razna mnijenja, te kao što drugdje, tako ima i kod nas stručnjaka, koji mnogima propisima naputka prigovaraju i koji bi želili da prema njihovim nazorima drugačije glase.

Medju ove potonje spadam donjekle i ja, akoprem sam svojedobno držao da je taj naputak upravo savršen. Kao što je pokojni šumar. nadzornik Borošić kao sastavljač toga naputka, tako sam isto i ja bio svojedobno uvjerenja, da naputak treba ne samo da stoji na visini nauke, nego da uvažava i sve principe teorije, nu danas sam došao do uvjerenja, da njeko načelo može u teoriji biti sasvim izpravno, nu da se ipak dade u praksi razno primjenjivati, a najbolja primjena da je ona, koja uzima dovoljan obzir na stanje šumâ, na organizaciju šumarske službe, te na naučnu spremu i poslovnu vještina onih organa, koji u dotičnoj zemlji imaju uredjenje šumâ provesti.

Tako n. pr. mogu sastavljači uredjajnih naputaka, recimo za Sasku i Hrvatsku, imati istu naučnu spremu, istu poslovnu vještina i u teoriji iste nazore o uredjenju šuma, a ipak hoće li da sastave praktično uporabive i prema danim okolnostima svrsi shodne naputke, morati će se u svojim naputcima znatno raziči s toga, jer onaj u Saskoj ne ima u opće prezrelih niti do sada još neuredjivanih šuma, kako ih mi u Hrvatskoj većim dijelom još imamo, nego on ima šume u kojima se već kroz decenije vodi čista sječa i u kojima je provedeno već njekoliko revizija. Uz to ima on za uredjajne radnje na razpolaganje takovo osoblje, koje se kroz mnogo godina samo s tima radnjama bavi i koje stoga u tomu ima osobitu rutinu, a k tomu ima i sve moguće podatke o nebrojenim u njihovim šumama izvedenim pokusima, dočim je u Hrvatskoj sve baš obratno. Stoga u Saskojdrvne gromade u uredjajne svrhe sasvim opravdano učjenjuju samo okularno i dolaze do boljih rezultata, nego li mi sa najtočnijim pokusnim plohamama.

Profesor Dr. Udo Müller u svojoj knjizi „Lehrbuch

der Holzmesskunde, Berlin 1902.“ sasvim dobro veli: „Die allgemeine wirtschaftliche Entwicklung eines Waldgebietes bedingt auch bis zu einem gewissen Grade den Stand der Forsteinrichtung in demselben“. (Opći gospodarstveni razvoj u jednom šumskom području, uvjetuje do njekog stanovitog stupnja takodjer i stanje uredjenja sumâ u tom području), a to znači, da sa općim razvitkom šumarstva u jednoj zemlji, treba da je u skladu i uredjenje šuma.

Radi toga bi naš naputak trebao uzeti obzir u punoj mjeri na naše posebne prilike, zatim na do sada na žalost sasvim neuredjene šume, na pomanjkanje uredjajnog odsjeka, na potrebu da te radnje u velikom bar dijelu obave naši upravljujući šumari, koji nisu nigdje imali prilike uvesti se u uredjajne poslove, zatim obazrijev se na okolnost, da nam je kao komadić kruha potrebno da što prije dodjemo — ne do idealno savršenih, nego do svrsi shodnih osnova, a to je moguće samo onda, ako se osnove sastave što jednostavnije i time što brže i što jeftinije, a kod budućih revizija neka se osnove dotjeruju. Za to bi trebalo svu onu teoriju, koja je tomu na putu odbaciti, a naputak i spomenutu naradbu od 23. IV. 1903. broj 23.152. preraditi prema našim općim i posebnim gospodarstvenim prilikama.

Stoga razloga, kao konačno i onoga, što naš naputak kao i većina ostalih, sada u krijeposti stojećih naputaka, ne uzimlje dovoljan obzir na samu bît i svrhu šume kao gospodarstvenog i prihodnog objekta, nego ju makar i uz cijenu gospodarskih žrtava želi strpati u formu „normalne šume i normalnoga prihoda“ — držim, da bi taj naputak trebalo čim prije podvrci temeljitoj reviziji, te tom prilikom izpraviti takodjer njeke znatnije tiskarske kao i jedno dvije-tri principijelne pogreške, koje su se nehotice u naputak uvukle.

O tomu ću opširnije govoriti u II. dijelu ove razprave.

Budući je spomenuti naš uredjajni naputak za sada još, a biti će i kroz daljnje njeko vrijeme još u krijeposti, te će ga se sve dotle, dok je u krijeposti, morati sastavljači osnova

držati, to će pokušati, da one ustanove sadanjeg (dakle još nerevidiranog) naputka, koje većini šumara ili nisu potpuno jasne, ili ako jesu, ne provadaju ih onako, kako bi bilo najzgodnije; raztumačim što popularnije i time barem nješto doprinesem boljem razumijevanju i lagljem shvaćanju uredjajne nauke, te time onim mnogim šumarima, koji nisu imali prilike dublje proniknuti u uredjajne poslove, dadem na ruku neke vrsti praktičnog rukovodja kod sastavka gospodarstvenih osnova, koji će im kako to L. Hufnagl u predgovoru svoga djela „Praktische Forsteinrichtung“ veli: „den Gegenstand näher rücken, und manches wird ihnen verständlicher werden, dessen Wesen und Zweck ihnen sonst verhüllt bliebe“ (predmet učiniti pristupačnjim i mnogo toga postati će im razumljivije, od česa bi im inače bitnost i svrha ostala zastrta).

Prije ali nego predjem na pojedine točke toga naputka, razložiti će u kratko svrhu uredjenja šuma.

Bavarski uredajni naputak od god. 1910. na strani 5. glede toga veli sljedeće: „Die Forsteinrichtung soll:

a) ein klares übersichtliches Bild der gesammten gegenwärtigen wirtschaftlichen Verhältnisse des Betriebsverbandes geben,

b) aus diesem Tatbestand und den Zwecken, welchen der Wald zu dienen hat, das Wirtschaftziel folgern, die Wirtschaftsgrundsätze entwickeln und den Hiebssatz feststellen,

c) in den Betriebsplänen den Betrieb für den nächsten Zeitabschnittregeln, und

d) den Vollzug sichern, sowie den Wirtschaftserfolg nachweisen“.

(Uredjenje šuma ima:

a) dati jasnu i preglednu sliku sadanjih gospodarstvenih odnošaja gospodarstvene jedinice,

b) iz sadanjeg stanja šume i svrhe kojoj ona ima služiti, ustanoviti budući način gospodarenja i razviti načela gospodarenja, te ustanoviti godišnji prihod,

c) u porabnim osnovama odrediti gospodarenje za budući odsjek vremena, i

d) osjegurati provedbu tih odredaba, te pružiti dokaz o uspjehu gospodarenja).

U kratko pako rečeno svrha je uredjenja ta, da se prema sadanjem stanju šume i svrsi budućeg gospodarstva, ustanozi i propiše: „Koliko, gdje, kada, te kojim redom i kojim načinom se imaju crpiti šumski užici te osjegurati pomladnja i uzgoj sastojina“. Pri tomu će naročito naši uredjivači dobro učiniti, ako se budu držali onoga, što Michaelis u svojoj knjizi: Die Betriebseinrichtung in den Preuss. Staatsforsten, Neudamm 1906. na strani VIII. piše, naime: „Die Praxis hat stets gut daran getan, weniger mit der Erstrebung des theoretisch Vollkommensten sich abzumühen, als darauf Wert zu legen, dass das, was Tat wird, auf verständiger, der schlichten Wirklichkeit entsprungener Grundlage ruht, für den gegebenes Fall zweckmässig ist und sich mit den zu Gebote stehenden Mitteln ohne Umschweife einfach und sicher genug erreichen lässt“. (Praksa je vazda dobro činila, kada se je manje trudila sa polučenjem teoretski najsavršenijega, nego kada je polagala vrijednost na to, da se ono što postaje činom, osniva na razumnim i iz jednostavnog zbiljnog stanja uzetim temeljima, te da je za dani slučaj svrsi shodno i da se sa na razpoloženje stojećim sredstvima dade bez okolišanja jednostavno i sjegurno polučiti).

Kod same izradbe uredjajnog operata, a naročito opće posebne osnove, ima prema § 9. würtemberžke inštrukcije od god. 1875. glavni cilj biti sljedeće:

„Die allmähliche Herstellung der normalen Altersstufenfolge der Bestände nach Grösse und Verteilung der einzelnen Altersklassen, und in Verbindung damit des normalen Zuwachses, ferner die Sorge für Erhaltung und Steigerung der Bodenkraft durch rechtzeitige Abnutzung geringer, zuwachsärmer Bestände und Schonung gutwüchsiger Orte, endlich

thunlichste Sicherung des Waldes gegen Gefahren aller Art und überhaupt Wegräumung aller Hindernisse, welche einer regelrechten Hiebsführung im Wege stehen“.

»Der Einrichtungsplan soll den Rahmen liefern, in welchem die wirtschaftlichen Anordnungen für die nächstliegenden Perioden einzufügen sind, er soll das Mittel bilden, um die Massnahmen der Gegenwart mit den Anforderungen der Zukunft und einer guten Bestandesordnung im ganzen Wirtschaftsverband in Einklang zu bringen«. (Postepeno privadjanje sastojina u normalno stanje po poredjaju i površini pojedinih dobnjih razreda, i u savezu s tim polučenje normalne zalihe i normalnog prirasta, zatim briga za uzdržanje i poboljšanje snage tla kroz pravodobnu sječu slabih i na prirastu siromašnih sastojina, te čuvanje sastojina koje su u dobrom prirastu, i konačno što veće osjeguranje šume proti pogibeljima svake vrsti, kao i u opće ostranjenje svih zapreka, koje stoje na putu pravilnom vodjenju sječe.

Gospodarstvena osnova ima biti okvir, u kojem se nalaze gospodarstvene odredbe za najbliža razdoblja, te ona ima biti sredstvo da se odredbe sadašnjosti mogu dovesti u sklad sa zahtjevima budućnosti i dobrim poredjajem sastojina u čitavoj gospodarstvenoj jedinici).

Tomu bi ja kod uredjivanja šuma zemljišnih zajednica još naročito dodao: „da uredjivač ima pomno proučiti sve gospodarstvene prilike i potrebe ovlaštenika, te s jedne strane na nje kod izradbe osnove uzeti što moguće veći obzir, a s druge strane da svakom prigodom, a naročito prigodom izloženja gospodarstvene osnove (programa) prema alin. 4. §. 6. naredbe, ovlaštenicima osnovu što podrobnije raztumači, tako da ne budu u dvojbi o tomu „gdje, koliko i kakovih drva budu iz šume mogli dobivati, gdje, kada i kojim troškom će se imati pošumiti, gdje će paša biti dozvoljena, a gdje zabranjena i t. d. jer oni se prihvatom osnove obvezuju, da će njezine odredbe potpunoma rešpektirati, pak stoga je potrebno, da im sve ono na što se obvezuju, bude potpunoma jasno.“

To je potrebno stoga, što gospodarstvena osnova prema navodu nadšumara Dr. Gerhardta iz Koblenza u Allgemeine Forst- und Jagd Zeitung broj 12. iz 1913. ima biti onaj bedem, na kojem se imaju lomiti svi potrajnost gospodarstva ugrožavajući zahtjevi, jer ona predstavlja izpravu, koja nakon što je jednom po zastupstvu šumoposjednika prihvaćena, često jedina u budućnosti omogućuje provesti takovih, na boljak šume smjerajućih, gospodarstvenih mjera, koje šumoposjedniku nisu višeputa niti najmanje u volji. (Den Betriebsplan gehörig zu respektiren, ist an und für sich schon deshalb notwendig, weil er das Bollwerk bilden muss, an dem alle die Nachhaltigkeit der Wirtschaft gefährdenden Anstürme sich brechen, weil er das Dokument darstellt das, wenn von der Gemeindevertretung einmal anerkannt, später oft allein die Durchführung dem Waldbesitzer unwillkommener forstverbessernder Betriebsmassnahmen begründet und ermöglicht).

Konačno stavljam svakom uredjivaču šuma na srce, sljedeća mnijenja centralnog ravnatelja Dr. L. Hufnagla i profesora Dr. M. Martina u Tharandu.

Prvi u svom djelu: Praktische Forsteinrichtung, Wissenschaft 1911. piše: „Wer mit der Einrichtung eines Waldes betraut wird, der achte und schätze die von anderen an Ort und Stelle gewonnenen, im Waldbilde in Erscheinung tretenden Erfahrungen und betrachte sich selbst nicht als Richter und unumschrängten Diktator, sondern als bescheidenen Mitarbeiter an einem Werke, das stets unvollkommen bleibt und nie sein Ende findet“.

„Mit dem Vorhandenen rechnen, in das Bestehende nach Ort und Zeit eine gewisse Ordnung bringen und allmählich das Unzureichende durch Besseres ersetzen, diese Afgaben einer planmässigen Forstwirtschaft führen alle zu dem einen grossen Ziele: den Waldertrag nach Ort und Zeit zu regeln, das ist nach gewissen Grundsätzen verteilen“. (Komu bude povjereni uredjenje jedne šume, taj neka štuje i cijeni od

drugih na licu mjesta u šumi sabrana iskustva, te neka se ne smatra sudcem i neograničenim diktatorom, nego kao skromni suradnik na jednom djelu, koje će ostati vazda nepotpuno i nikada posve dovršeno.

Sa sadanjim stanjem računati, u postajeće uvesti njeki red obzirom na mjesto i vrijeme, i postepeno ono što je nedostatno zamjeniti sa boljim, — sve te zadaće sistematskoga šumskoga gospodarstva, vode k jednom glavnom cilju: prihod šume prostorno i vremenito urediti t. j. prema stanovitim načelima razdijeliti).

Drugi u svom djelu: *Die Forstliche Statik*, Berlin 1911. Zweiter Band, piše u predgovoru: „Nicht das starre Dogma eines bestimmten Systems ist auschlaggebend für die wirtschaftlichen Massnahmen, sondern die Erkenntniss der gegebenen Wirtschaftszustände und die Einsicht in die Bedingungen für ihre fortschreitende Entwicklung.“ (Nije ukočena dogma mjerodavna za gospodarstvene mjere, nego spoznaja faktičnih gospodarstvenih prilika i uvid u uvjete za njihov napredujući razvitak).

Budu li se toga držali, tada neće doći do onoga, čemu g. šumar Andrija Perušić u svojoj razpravi: „Studija o temeljnim principima uredjenja šumskoga gospodarstva krajiških imovnih općina, s kratkim osvrtom na gradišku imovnu općinu, u broju 7. i 8. Š. l. od g. 1915. čini se opravdano prigovora, da su se naime kod njekih imovnih općina toliko puta mijenjala temeljna načela uredjenja šumâ, kolikogod puta su se mijenjali taksatori, te da danas još, a to je nakon 40 godina njihova opstanka, i nakon što su na uredjenje svojih šuma potrošile veoma znatne svote (n. pr. gradiška imovna općina 225.000 K), nisu mjestimice došle niti do toga, da su barem definitivno rješile pitanje „O načinu budućeg gospodarenja u njihovim šumama“.

Prelazim sada na pojedine ustanove uvodno spomenutog naputka za sastavak gospod. osnova (programa), te ču onim redom, kojim paragrafi dolaze u naputku, ponajprije komentirati one §§., za koje držim da ih treba protumačiti, a zatim ču navesti moje mnijenje o tom, u kojem smjeru bi njekoje paragrade trebalo nadopuniti ili ih promjeniti.

Ad. § 1.

Po tom paragrafu slobodno je doduše uredjivaču šuma baviti se takodjer i reambulacijom šumskih medja, nu tim poslovima imala bi se po mom mnijenju većina šumara baviti samo onda, kada se radi o manjim izmjerama, za koje se potrebne početne točke lako nadju u blizini šume, dočim bi onakove veće radnje, za koje nisu dovoljne obične litografirane kopije katastralnih mapa, nego za koje treba dojaviti prerise iz originalnih mapa i podatke o trigonometričkim točkama, te koje radnje radi svoje opsežnosti iziskuju potpunu poslovnu vještinu u izmjeru, trebalo u pravilu prepustiti za to sposobljenim mjernicima. Razlog tomu je taj, što bi šumari inače na te radnje potrošili sve svoje razpoloživo vrijeme, koje bi mnogo koristnije mogli upotrijebiti za sastavak gospodarstvenih osnova, koje ni u onom slučaju, ako šumari na njima budu marljivo radili, u mnogima ko-tarima ne budu sve gotove prije, nego li što prve osnove budu već dospjele do 10 godišnje revizije.

Za omedjašenje šuma može se u smislu ustanove naredbe kr. zem. vlade odjela za unut. poslove i pravosudja od 12. II. 1899. broj 9702 (Zbornika komad III., broj 14., strana 105.) umoliti kr. zem. vlada da dozvoli, da omedjašenje zemljišnoga posjeda, koji stoji pod oblasnim nadzorom, dakle i zemljišnih zajednica, uz naknadu efektivnih troškova, obave mjernici zem. vlade, odjela za pravosudje, kao gruntovnoga ravnateljstva.

Za opsežnija omedjašivanja biti će svakako dobro, umjesto litografiranih kopija katastralnih mapa, upotrijebiti rukom radjene prerise originalnih mapa (t. zv. pikirane mape).

Prema naredbi kr. ugar. ministra financija od 31. XII. 1914. broj 126.576, koja je svim kr. županijskim oblastima priopćena naredbom kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 20. III. 1915. br. 12531, mogu se takovi prerisi u obliku izvadka iz mapa naručit kod arkiva katastralnih mapa u Zagrebu (Opatička ulica 20) u mjerilu 1 : 2880 ($1''=40^{\circ}$), 1 : 5760 ($1''=80^{\circ}$) i 1 : 7200 ($1''=100^{\circ}$), a cijene su im ustanovljene po čestici jutru. N. pr. da je ukupna površina 370 jutara koja sastoji iz 46 čestica, tada se računa $\frac{370+46}{2}=207$ čestica jutara.

Ti izvadci iz mapa prave se isključivo na engleskom velin-papiru napetom na platno, te se to posebno zaračunava.

Naručbe glede izvadaka iz mapa su po spomenutoj ministarskoj naredbi proste od biljegovine.

U slučaju, da bi bili potrebni podaci o točkama triangularne mreže, mogu se oni dobiti samo kod kr. ugar. triangularnog ureda u Budimpešti (Fö-utcza broj 34 kat I.) i to prema broju točaka uz cijenu od 2—8 K po točki. Tek kada se za omedjašenje ne bi mogli dobiti gruntovni mjernici, koji bi bili jeftiniji, tada neka se uređenje medja putem jeftimbe preda kojemu ovlaštenomu civilnom mjerniku, načinom i uz pogodbu, kako je propisano naredbom kr. zemaljske vlade, odjela za unutar. poslove od 22. svibnja broj 34.215, glede uredovanja povodom izmjere nekretnina zemljišnih zajednica po ovlaštenim civilnim tehnicima.

Stupovi ili kameni kao trajne oznake medjašnjih točaka, neka se ne učine prema dosadanju običaju tako visokima, da se nad njem ne može postaviti mjerači stroj — dovoljno je 0·5—0·7 m. nad zemljom.

Ako se naimē u buduće kad god bude takova točka morala uzeti kao ishodište kakove izmjere, tada je ona veoma oteščana u onom slučaju, ako se stroj ne može centrirati nad samom točkom, nego pokraj nje.

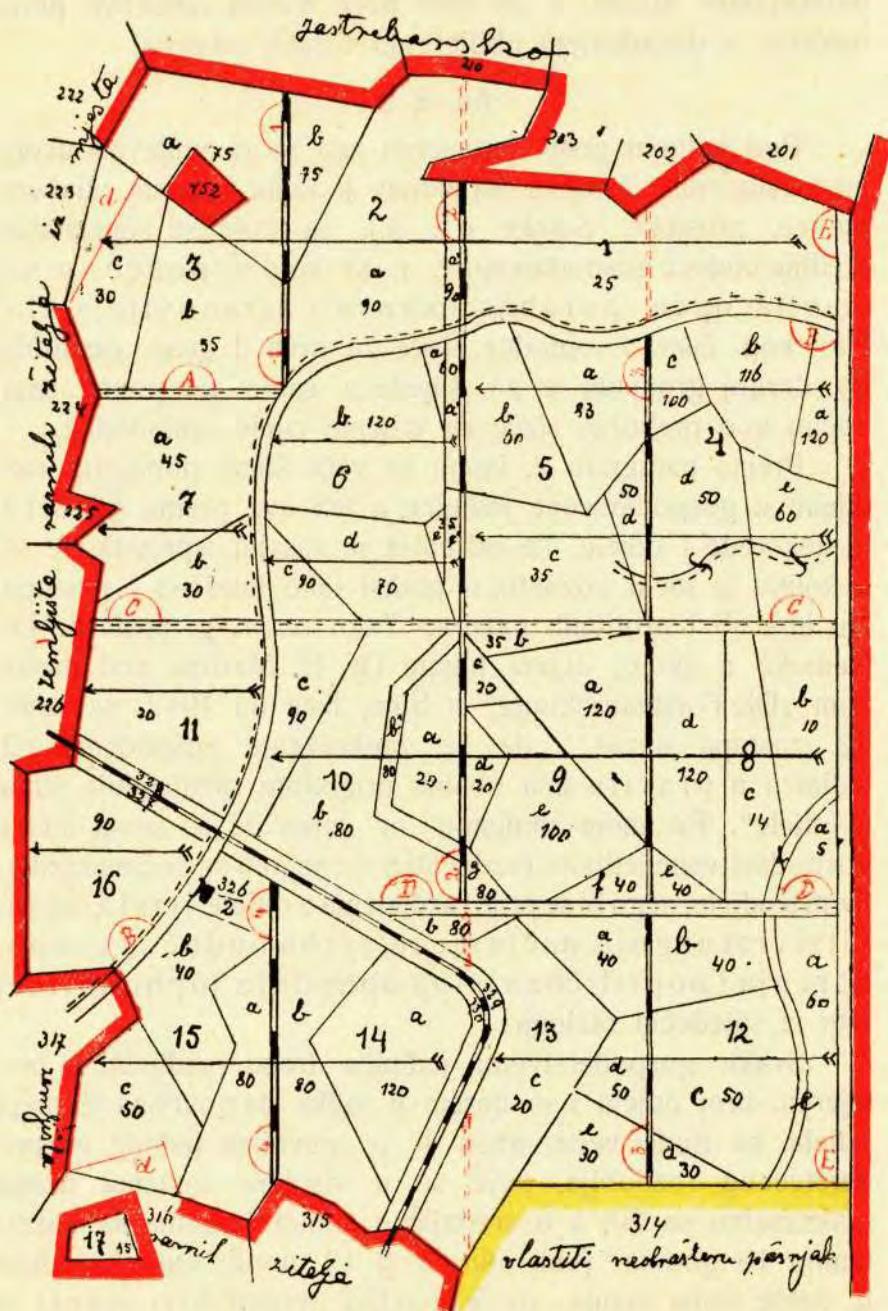
Alineja 7. određuje: „U slučaju da je šumska medja preporna, imaju se u prerisu urisati oba preporna pravca, te daljnje uredjenje medja prepustiti posjedniku (§ 845. o. g. z.)“

Tu prije svega ima mjesto „§ 845.“ biti „§§ 850. i 851.“; zatim treba uvažiti da je dotle, dok je jedna čestica ili dio iste preporan, preporna takodjer na njoj eventualno se nalazeća drvna zaliha. Stoga se niti sa površinom a niti sa drvnom zalihom na takovim prepornim česticama ne ima do konačnoga rješenja prepora računati u osnovi..

Radi evidencije tih prepora treba ali takovim česticama uz označenje u nacrtu (po šemi znakova označuje se preporna medja crvenom crtom), dati još i njeku posebnu oznaku, kojom ih treba zabilježiti i u „Izkazu površina“. Povrh toga treba u opazci toga izkaza zabilježiti: „Preporno vidi uruč. broj ...“ i to u svrhu, da se svagda, kada bi to bilo potrebno, a naročito prigodom revizije osnove, može ustanoviti, da li je taj pripor riješen i kako, te tada tu česticu uzeti kao prirast, ili ju staviti u otpad, ili rješenje prepora požuriti.

U naputku nije nigdje određeno, kako se imaju označivati preporne čestice. Stoga ih njeki označuju crnim ili crvenim slovima grčkoga alfabeta, a drugi opet crvenim slovima latinskoga alfabetra, njeki u svakom odjelu u kojem ima prepornih čestica, počimaju sa slovom a, a njeki nastavljaju tekućim slovima kroz cijelu gospodarstvenu jedinicu i t. d.

Ja bi preporučio da se one označuju sa malim latinskim slovima nastavno naslova odsjeka, u dotičnom odjelu, nu da se za razliku od odsjekâ, koji se označuju crnim slovima, označe crvenim koli u nacrtu toli i u „Izkazu površina“ (vidi odsjeke 3/d i 15/d na sliki 1.) i to stoga, što će prigodom revizije u onom slučaju, ako su takove čestice međutim pripale šumovlasniku, one moći i nadalje zadržati svoje dosadanje slovo nu stom razlikom, da će se tada to slovo prečrtati crno, a ako su odpale, tada će se to slovo

Slika 1.

jednostavno brisati, a da time neće nastati nikakovo poremećenje u dosadanju obilježenju ostalih odsjeka.

Ad. § 2.

Pod jednom gosp. jedinicom ima se razumjevati ukupnost svih onih sastojina (uračunav k tomu i čistine, izlučene puteve, prošeke, potoke i t. d.), za koje se samostalno uređuje buduće gospodarenje, t. j. za koje se posebno sastavlja opća, porabna osnova i ustanovljuje etat i to kod čiste i oplodne sječe za prva 3 gosp. razdoblja po drvnoj gromadi, a za slijedeća samo po površinama, dočim kod preborne sječe za vrijeme cijele ophodnjice.

Prema paragrafu 2. imaju se veće šume ponajprije razdijeliti u gospodarsvene jedinice, a tek ove prema §§ 3. i 4. u sjekorede i odjele. Ta odredba je sasvim ispravna, te se, u koliko je meni poznato, u praksi tako faktično i postupa. Nu ima ali i protivnih nazora. Tako n. pr. g. profesor Dr. Nenadić u svojoj ocjeni knjige Dr. H. Martina pod naslovom „Die Forsteinrichtung“ u Šum. listu od 1912. na strani 72. zastupa nazor: „da se zaokruženje gospodarstvenih jedinica u pravilu ima obaviti prigodom razdjeljenja šuma u odjele“. Po mom mnjenju ne samo da se šuma ima u gospodarstvene jedinice razdijeliti prije nego li se počme razdjeljivati u odjele, nego bi se prije razdjelenja u odjele imala ugla-viti i vrst u zgoja, način sječe, svrha budućeg gospodarenja i poprilična visina ophodnje (ophodnjice) i to iz slijedećih razloga:

Svaku gospodarstvenu jedinicu treba razdijeliti u primjereni broj odjela i to barem u toliki, da površina jednoga odjela ne bude veća, nego li je površina jednog gospodarstvenog razdoblja, koje se u visokim šumama uzima maksimalno sa 20, a u srednjim i sitnim šumama sa maksimalno 10 godina. (vidi alin. 2. § 12. uredj. naputka). Ako je dakle šuma manja, to će i odjeli morati biti manji, a naprotiv će u velikoj šumi biti odjeli veći, ali uvjek u njekom razmjeru prema vrsti uzgoja i visini ophodnje.

Glede veličine gospodarstvenih jedinica ne može se dati niti približna direktiva. Njeki autori zagovaraju veće, a njeki manje jedinice. Po mom mnjenju ne smije se uredajnik kod razdjeljivanja jednog šumskog posjeda u uredajne jedinice, držati nikakove šablone ili kakovih općih teoretskih pravila, jer općeg pravila, koje bi moglo vrijediti za svaki šumski posjed, u opće nema.

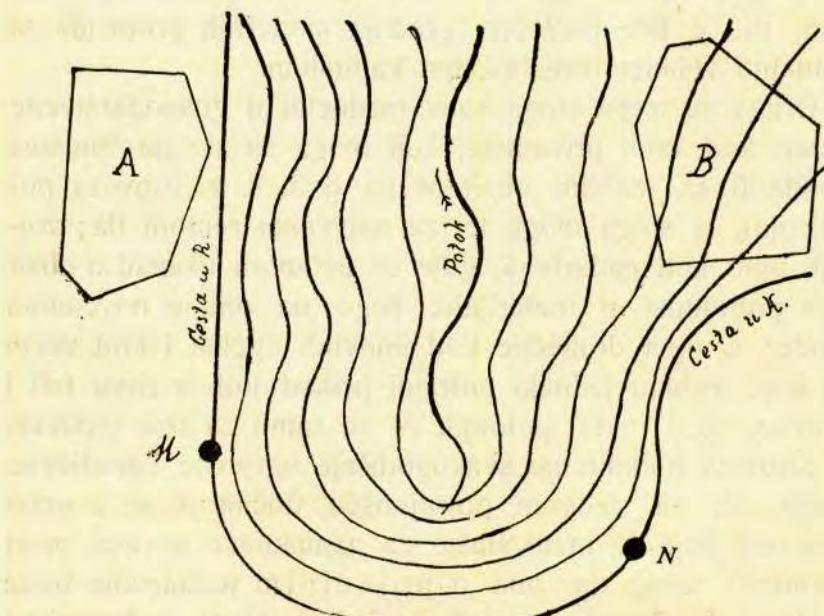
Osim vrsti drveća, vrsti uzgoja i t. d. a naročito svrhe budućeg gospodarenja, koje općenito uplivaju na razdjelenje šuma u gospodarstvene jedinice, upliva na njega u veliko i pitanje, dali se šuma ima urediti strogo potrajno ili ne, a ako potrajno, da li potrajno glede novčanog prihoda (n. pr. kod biskupskih šuma), ili obzirom na samo drvo n. pr. kod zem. zajednica i imov. općina, koje moraju ići za tim, da im godišnje stoji na razpolaganje ista drvna gromada za podmirenje ogrjevne i gradjevne drvarije, zatim, dali je obzirom na postojeće prometne prilike ili neprilike moguće godišnje prihode iz šume otpremati dosadanjim načinom, ili će biti potrebna gradnja modernih prometila sa eventualno velikim investicionim kapitalom.

Drugacije treba stoga šume razdijeliti u gospodarstvene jedinice kod onih privatnika, koji mogu sa svojim šumama gospodariti sa jednim obzirom na § 3. š. z. (obveza pošumljenja), te stoga mogu ići za najvećom rentom tla; drugacije opet kod nadarbinâ, gdje se ne mora uzimati u obzir stroga potrajnost u materijalu, nego na onu u novčanom prihodu; a opet drugacije kod imovnih općina i kod većih z. z. koje trebaju jednaki potrajni prihod koli u drvu toli i u novcu. Kod ovih potonjih će se samo za one jedinice, koje služe za podmirenje svakogodišnje ogrjevne i gradjevne drvarije, ići za strogom potrajnošću, dočim će se u onim jedinicama, koje će imati služiti za namaknuće novaca, moći gospodariti tako, da ono u pojedinim jedinicama bude prekidno, ali ako se uzmu sve zajedno, da se nadopunjaju u jednu veliku jedinicu, u kojoj je kao takovoj zajamčena

potrajnost; konačno mogu se u takovim jedinicama, ako se pruža prilika za dobro iskorišćenje, a starost šume to dozvoljava, užici crpiti prehvatom tako, da se užici kao dospijevajući prehvati upotrijebe za namirenje novčanih potreba onda, kada nebude u tu svrnu više sječivih sastojina.

Za bolje razumjevanje navedenoga, navesti će u njekoliko tipičnih slučajeva.

Zemljišna zajednica M.—N. sastoji se iz sela M. i sela N., koja su medjusobno udaljena 5 kilometara — vidi sliku 2. Ta z. z. posjeduje šumu A. sa recimo 135 rali, a udaljena je od sela M. 4 kilometra, te šumu B. sa 173 rali, koja je od sela N. udaljena 6 kilometara. Ukupno dakle ima samo 308 rali šume. Ta površina nikako nije prevelika za jednu gospod. jedinicu, nu kada bi obje šume uredili kao jednu gospodarstvenu jedinicu i to tako, da se sječe imaju voditi najprije nekoliko godina n. pr. u A. a zatim tek preći u B., kako je to faktično prije nekoliko godina u jednom slučaju

Slika 2.

učinjeno, to bi imalo za posljedicu, da bi ponajprije žitelji iz N. morali ići po drva u A. preko sela M. (9 kilom.) a poslije isto tako oni iz sela M. opet preko sela N. u šumu B. (11 kilom.) To bi bilo opravdano samo onda, ako u šumi B. nebi bilo sada još sječivih sastojina. Ako pako ima takovih sječivih sastojina, to je svakako opravdano, da se žiteljima iz M. drva doznačuju u bližoj im šumi A. a onima iz N. u bližoj im šumi B., te tako jednim i drugima prištedi udaljenost od 5. kilometara. To pako će se moći najbolje učiniti onda, ako svaku od ovih dviju šuma uredimo kao samostalnu gospodar. jedinicu, u kojoj će svoje potrebe na ogrijevu i gradji potrajno namirivati samo ovlaštenici iz bližega sela.

Ne treba pri tomu napraviti dvije sasvim zasebne gospodarstvene osnove, nego se ima postupati tako, da se napravi samo jedan uredjajni zapisnik, u kojem se sve što je za obje šume zajednički n. pr. u „opisu šuma“ fizički, pravni, gospodarstveni odnošaji i dr. zajednički opiše, a za svaku jedinicu posebno istakne samo ono, u čem se od druge jedinice razlikuje. Opis šumskih medja, izkaz površine, opis sastojine i t. d. se takodjer za svaku gospod. jedinicu ne sastavlja u posebnom obrazcu, nego u jednom te istom ali tako, da se doduše svaka jedinica zasebno unaša ali jedna ispod druge. U tu svrhu služi u svakom obrazcu prva rubrika za oznaku gosp. jedinice, iz česa se jasno vidi da može biti više tih gosp. jedinica navedeno u jednoj tiskanici.

2.) primjer. Njeka imovna općina koja leži dijelom u Posavini, a dijelom u prigorju, ima u Posavini veoma mnogo pravoužitnika, ali razmijerno malo šuma, koje su k tomu sada u cijelosti mlade i za sječu nedozrele — najstarija sastojina je sada 80 godina, a naprotiv u prigorju ima veoma malo pravoužitničkih sela, ali zato veliki kompleks šumâ, u kojima ne ima nikakovih cesta, te koje šume su od posavačkih sela, koje leže uzduž glavne željezničke pruge, veoma udaljene.

Imovna općina je dužna jednim i drugim svojim pravoužitnicima davati iz svojih šuma istu pripadnost na drvariji. One iz prigorja, koji su blizu šume, lahko će podmiriti time, da će n. pr. za svako pravoužitničko selo u njegovoj blizini i prema veličini pripadnosti, izlučitim jednu manju ili veću gospodarstvenu jedinicu, u kojoj će njegovu potrebu moći trajno namiriti.

Uzmimo da joj je nakon toga izlučenja preostalo još po prilici 8.000 rali već prezrele čiste bukove šume, koju bi trebalo čim prije pretvoriti u mješovitu i to pretežno hrastovu šumu, te da ona u cijelosti gravitira u područje jedne doline, koja teče prema glavnoj željezničkoj pruzi.

Budući imovna općina radi nedozrelosti svojih posavskih šuma ne može svojim pravoužitnicima u Posavini njihovu pripadnost doznačiti u tim šumama, prisiljena ih je ušumiti u svoje prigorske šume, od kojih će u tu svrhu kroz budućih 40 godina trebati oko 5.000 rali,

Ako bi imovna općina svojim Posavcima, koji su od ote šume udaljeni poprečno 30 kilm. doznačila njihovu pripadnost u toj šumi na panju, to bi imalo za posljedicu, da oni radi velike udaljenosli i k tomu loših puteva u samoj šumi, nebi htjeli ići po ta drva, nego bi ih krali u bližim im mladim šumama.

Da se stoga prepriječi uništenje mlađih hrastovih šuma, a s druge strane uvaživ, da ovlaštenici u Posavini nisu krivi što su se u posavskim šumama uz skroz mlađa sastojine nalazili još samo skupocjeni i za sječu već davno dozreli hrastovi, koje je imovna općina radi toga morala unovčiti, te za koje je dobila veoma znatne svote, koje uložene kao šumska glavnica, daju godišnji znatni kamatni prihod, koji se upotrebljuje u svrhe cijele imovne općine, dakle i onih pravoužitnika u prigorju, koji i danas, a i u buduće će drvo dobivati u veoma im blizkim šumama, opravdano je, da imovna općina nađe put i način, kako će i svojim posavskim pravoužitnicima moći davati drvo iz svojih pri-

gorskih šuma na taj način, da si ga oni mogu privesti bez prevelikoga truda i gubitka vremena.

To će ona vjerojatno moći polučiti jedino time, da drvo za svoje Posavce iz spomenute prigorske šume o svom trošku priveze na pojedine bližnje stanice glavne željezničke pruge, a pošto će se godišnje raditi o veoma velikim drvnim količinama, to će vjerojatno učiniti veoma dobar posao, ako ona ne bude trošila na gradnju šumskih cesta i uz to ipak plaćala skup izvoz kolima, nego ako bude spomenutom dolinom izgradila šumsku željeznicu. Da se pako gradnja željeznice bude rentirala, nuždno je ne samo da se njom godišnje izvezu velike količine drva, nego i to, da sječe ne budu raštrkane po više gospodarstvenih jedinica, nego da se svakogodišnje sječe koncentriraju po mogućnosti na samo jednoj velikoj sječini. To pako će biti moguće samo onda, ako se što više — šume možda svih 8.000 rali, uredi kao jedna jedina gospodarstvena jedinica.

Tako od prilike je faktično postupala imovna općina gradiška sa svojom šumom Babja gora, koju je nazad njekoliko godina prikupila od njekih posjednika.

3.) primjer. Taj nam daje z. z. Vrbovsko.

Ovlaštenici te z. z. stanuju u mjestu Vrbovskom, koje se zajedno sa njekim zaselcima proteže na njekoliko kilometara duljina na obroncima, koji se dosta strmo protežu na obje strane potoka Dobre. Iza tih se obronaka na obje strane nalaze šume z. z., koje sastoje iz bukve pomiješane sa jelom i to u tolikoj površini, da su za ovlaštenike sa obiju strana Dobre dovoljne za trajno podmirenje njihove drvarinske potrebe. Stoga će se šume ležeće na svakoj od tih obiju strana, zasebno urediti kao dvije posebne gospodarstvene jedinice i to lih za podmirbu drvarije dotičnih ovlaštenika.

Osim tih šuma ima ali ta z. z. još jednu šumu t. zv. Jelenski jarak, koja je pretežito obraštена sa crnogoricom, koja se tamo veoma dobro unovčuje kao tehničko drvo.

S toga se taj dio šumâ namjerava urediti kao treća gospodarstvena jedinica sa svrhom, da se njezin prihod unovčuje u svrhu pokrića novčanih potreba z. z.

U dvije će se prve jedinice radi pokrića svakogodišnje drvarije ovlaštenika, etat uživati svake godine, a u zadnje spomenutoj jedinici uživati će se takodjer potrajno, nu ne svakogodišnje, nego tako da će se 1—5 godišnje uštednje sa eventualno jednim do dvogodišnjim prehvatom prodati one godine, koje bude prodja drva najpovoljnija.

Iz navedenog se vidi, da je kod ove zem. zajednice radi svrhe budućega gospodarenja potrebno, da se šume razdijele u tri gosp. jedinice, te da su prema toj svrsi već unapred odredjene veličine pojedinih gospod. jedinica.

4.) primjer. Taj će vjerojatno više manje nastupiti kod svih imovnih općina.

U prijašnjim su se decenijima, dok su vozne prilike bile još veoma jeftine, a velike paropile još nisu postojale, u svrhu namaknuća novčanih sredstava za pokriće uprave, u pravilu sa malih redovitih sjećina prodavala ona vrijednija stabla, koja su kao suvišak preostala nakon podmirenja pravoužitničke potrebe.

Danas su se prilike u tom znatno promijenile. Vozne prilike su neizmjerno poskupile, pak stoga je danas potrebno, da se uživanje šumâ uredi tako, da do prodaje dolaze veće drvne gromade i to što većma koncentrirane na pojedina mjesta, e da se uzmognu graditi moderna prometila (klizi, žicare, željeznice).

To je naročito od važnosti u prebornim šumama, gdje se na sječinama ne siječe sva drvna zaliha, nego se sijeku samo najdeblja stabla, pak hoće li se stoga, da u jednom predjelu dođu do sječe veće drvne gromade, moraju se osnovati velike gospodarstvene jedinice i uživanje urediti tako, da se u svakoj pojedinoj ne gospodari strogo potrajno, nego tako, da se sve za prodaju odredjene gospodarstvene

jedinice medjusobno nadopunjaju na taj način, da one zajedno uzete predstavljaju jednu veliku gospodarstvenu cjelinu unutar koje je osjegurana potrajanost užitaka — naime, kada se jedna potpunoma iscrpi, tada se predje u drugu, treću i t. d. tako, da nakon izcrpljenja zadnje, dodje opet prva do sječe i t. d. Takovo — može se reći široko shvaćanje potrajanosti, ima u novije doba uvaženih pristaša. Jedan od njih je i Dr. Hufnagl koji veli: „Es ist ein sehr verbreiteter Mangel, für jedes kleine Revier umfangreiche Operate aufzustellen u. für jedes mit allerlei Hiebsopfern ein normales Alters-Klassenverhältniss oder eine Normalitet des Holzvorates herstellen zu wollen. Dieses Bestreben soll sich auf den gesammten Waldbesitz ein u. desselben Waldeigentümers erstrecken.“ (Veoma je razprostranjena manjkavost, za svaki mali rez sastavljati opsežne operate, te za svaki takav rez htjeti sa svakojakim žrtvama prigodom sječe, polučiti normalnost dobnih razreda ili normalitet drvne zalihe. Ta nastojanja neka se protegnu na cijeli šumski posjed jednog te istog šumoposjednika).

Jedino tim načinom biti će moguće velike drvne gro-made koncentrirati na pojedinim mjestima, čime će se omogućiti izgradnja modernih prometila i time bolje unovčenje, a ipak će se uz to, uzev imovnu općinu kao cjelinu, njezine šume uživati potrajno.

Ostale svoje šume, koje će biti namijenjene pokriću pravoužitničke drvarije, razdijeliti će se u gospodarstvene jedinice tako, kako to položaj pojedinih sela prema imovnim šumama i veličina sela zahtjevala bude.

Te će gospod. jedinice u pravilu biti mnogo manje nego li one, koje budu namijenjene za prodaju, ili ako iznimice budu veće, tada će se obično morati u njima osnovati znatniji broj sječnih poredaka u svrhu, da se budu mogle sječe svake godine voditi na više mjesta i time svakom ušumljenom selu otvoriti sječinu ondje, gdje mu je to najpriklad-

nije, a uz to neće morati pravoužitnici iz raznih sela ići u jednu te istu sjećinu, što imade mnoge prednosti.

I tu će dakle veličina gospodarstvenih jedinica ovisiti u prvom redu o svrsi budućeg gospodarenja. One naime jedinice, iz kojih će se imati podmirivati pravoužitničke potrebe, biti će samo tako velike, koliko bude potrebno za trajno namirivanje potreba u nje ušumljenih sela, dočim će se naprotiv one, koje će imati služiti za prodaju, učiniti što većima i od pravoužitničkih potreba sasvim neovisnima.

Ovakove posebne gosp. jedinice, u kojima će prihodi biti opredijeljeni lih za prodaju u svrhu namaknuća novčanih sredstava za potrebu uprave, imati će još i slijedeće veoma povoljne posljedice.

Nije svake godine povoljna prilika za prodaju drva, nego se dogadja, da je prodja kroz njekoliko godina izvanredno dobra, a onda nastane zastoj, cijene počmu padati, te gdjekada nastupa vrijeme, da se drvo u opće ne može unovčiti.

S takovim slučajevima treba računati, te gospodarenje u takovim jedinicama udeseti tako, da se etat ustanovi računski i prostorno za 10 godina, nu da se on ne mora potrajno crpiti svake godine, nego da se tečajem toga dečenija proda onda, kada bude najpovoljnija proda drvu. Tim dobiveni utržak imao bi biti potrošiva glavnica, iz koje bi se podmirivale novčane potrebe i za one godine, u kojima se radi loših konjuktura ne bude drvo prodavalо. (Vidi o tom lijepi članak u „Oestereichische Forst- und Jagdzeitung broj 9. ex 1815.)

Na taj će se način k tomu još s jedne strane umanjiti troškovi i poslovi uprave, a s druge strane se trgovcu radi veće drvne gromade na jednom mjestu, smanjiti troškovi manipulacije i izvoza, jer će moći graditi koje moderno prometilo ili barem investirati za popravak izvoznih puteva, pak će stoga moći ponuditi i bolju cijenu.

5.) primjer. Taj može nastati kod onih šumoposjednika, koji ne imaju ovlaštenika ni pravoužitnika, te stoga ne trebaju potrajan prihod u drvu nego u novcu n. pr. kod većih šumskih posjeda kao što su biskupije, kaptoli i povjerbine i to u onom slučaju, kada imaju velike površine dozrelih šuma, koje se dosada radi nezgodnih prometnih prilika, te velike udaljenosti od željeznice a razmjerno male vrijednosti drva (bukovina), nijesu mogle racionalno izkorišćivati.

Takovo će racionalno izkorišćivanje biti u najviše slučajeva moguće samo izgradnjom šumskih željeznica, žicara i inih modernih prometila.

Da se u gradnju takovih prometila investirana glavnica uzmogne što bolje i čim prije amortizirati, potrebno je, da se takovim prometilima izvažaju godišnje što veće drvne gromade.

To ali s jedne strane zahtijeva velike gospodarstvene jedinice, a sdruge strane što kraće uporabno (eksploatacijono) doba.

Te okolnosti mogu uvjetovati, da se takove šume moraju bez obzira na potrajanost izkoristiti u kratkom razdoblju od 20—30 godina. U takovom će slučaju nakon toga uporabnoga vremena, kroz 90—100 godina mirovati svaka sječa glavnoga užitka, koji je već unaprijed užit prehvatom, ali zato ipak neće savremeni uživaoc biti prikraćen na prihodu, jer će on umjesto svakogodišnjeg prihoda na drvu u šumi, koji bi ga u slučaju, da se šume potrajno uživaju pripadao, dobiti svake godine u novcu onaj alikvotni dio od prehvata, koji na dotičnu godinu otpada — naravski da se u takovim slučajevima moraju nadzorne vlasti kod podjeljivanja dozvole za takav način uživanja šuma pobrinuti, da onaj dio drvne gromade, koji odpada na prehvat, bude unovčen i do svoga dospjetka k uživanju kamatonosno uložen i time osjegurana potrajanost novčanih prihoda za dotičnog uživaoca,

Pošto će u mnogim slučajevima jedino na takav način biti moguće velike komplekse starih, prometu neotvorenih šuma, povoljno unovčiti, to će i ovdje svrha gospodarenja uvjetovati, da se od tih starih šuma stvore veoma velike gospodarstvene jedinice.

Dakako da će u takovim slučajevima uz te velike, biti i pojedinih manjih gospodar. jedinica, koje će se osnovati u svrhu, da se iz njih trajno podmiruju potrebe na ogrjevnom, gradjevnom i tvorivom drvu vlastitih gospodarstva, okolišnoga pučanstva, obrtnika i eventualnih industrijalnih poduzeća.

Iz navedenoga se vidi, da kod većih šumoposjednika mora uredjivač prije nego li se odluči glede razdjelenja šuma u gospodarstvene jedinice, dobro proučiti sve prilike, te istom nakom toga u sporazumku sa šumoposjednikom i njegovim eventualnim šumsko-upravnim osobljem, provesti definitivno razdjelenje u gospodar. jedinice.

Prema zadnjoj alineji § 2. naputka, imaju se gospodar. jedinice obilježiti sa rimskim brojevima. To će biti potrebno samo onda, ako su šume dotičnog šumoposjednika razdijeljene u više gospodarstvenih jedinica. U tom slučaju je radi vidljive oznake u naravi dovoljno, da se ti rimski brojevi metnu na vanjskoj medji gospodarstvenih jedinica samo tamo, gdje putevi ulaze u šumu, a imaju se naročito metnuti tamo, gdje pojedine gospodarstvene jedinice medjusobno medjaše.

Konačno upozorujem, da jedna gospodarstvena jedinica može sastojati iz više prostorno nesuvrslih šumskih predjela.

Ad § 3.

Taj paragraf je u naputku uslijed slagarske pogriješke, umjesto „§ 3.“ označen sa „b“).

Po ovom paragrafu imaju se gospodarstvene jedinice razdijeliti u sjekorede, a tek sjekoredi prema § 4. u odjele. Sjekored je dakle širi, a odjel uži pojam.

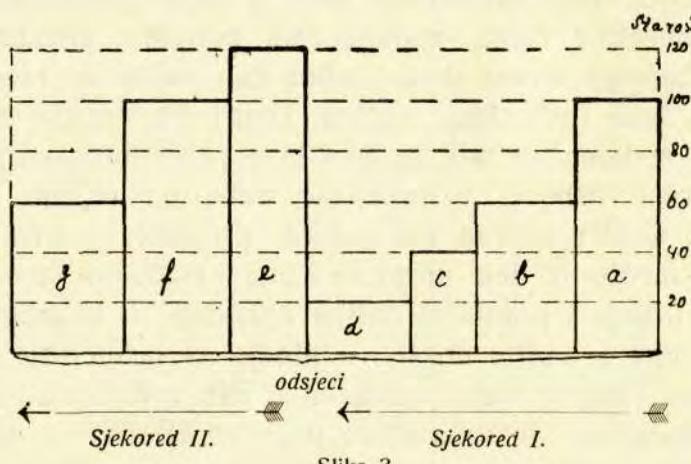
To je u teoriji bio princip, koji se je do nedavno naučao, a i danas ga se još u teoriji drži većina autora i profesora. Držim ali da u praksi nisu prije postupali, a da i danas ne postupaju onako, kako bi to prema teoriji logično morali, da naime gospodarstvene jedinice ne dijele ponajprije u sjekorede, a tek ove u odjele, nego da gospodar jedinice ponajprije dijele u odjele, u ovima izluče odsjeke i sastave opis sastojina, a tek nakon toga odjele kombiniraju i grupiraju u sjekorede.

Drugačiji postupak nije u praksi faktično ni moguć, pak stoga moram svakomu uredjivaču preporučiti, da se u praksi drži toga načina.

Budući držim razdjelenje šume u odjele potrebnim radi laglje inventure šume, nadalje radi potrebne orientacije u šumi i lagljega izvoza drva, zatim kao oslon za razne izmjere u šumi (odbadanje sjećina, kontrola provedbe sječa i ogoja), te konačno radi laglje i brže provedbe revizije gospodarstvene osnove, to uredjivač treba da odmah nakon što je u šumi mapovao sve puteve, prosjeke, potoke i ine naravne medje, te time upoznao šumu i međutim se odlučio za vrst uzgoja i popriličnu visinu ophodnje, te konačno mapovane crte u nacrtu urisao — predje na razdjelenje šume u odjele. Time je šumu razdijelio u manje dijelove i učinio ju preglednijom, te sada može preći na izlučivanje odsjeka (sastojina) i njihovo opisivanje i procjenu t. j. na točan opis sastojina, pak istom kada to sve ima, moći će na temelju točnog opisa sastojina i nacrta vidjeti „gdje i koliko ima potpunoma sjećivih, koliko i gdje srednjodobnih i gdje i koliko mladih sastojina?“ Tek na temelju tih podataka moći će kombinirati „gdje će sve morati ponajprije sa sjećem započeti, te kojim pravcem i dokle će moći u tom pravcu nastaviti?“ Time će se sjekoredi nadati sami od sebe, i sada ih on tek može definitivno odrediti. To se pako nebi moglo učiniti bez točnog poznавanja sastojina, a točno poznavati sastojine ne može se prije, nego li je šuma razdije-

ljeni u odjele, te u ovima izlučeni odsjeci i ovi opisani i procijenjeni.

Pod sjekoredom se u smislu našeg uredjajnog naputka razumijeva jedan suvisli niz sjećina. Kada se naime na jednom mjestu počme sa sjećom, to svi oni odjeli, kroz koje se sječa može u započetom pravcu neprekidno nastavljati, spadaju u jedan sjekored. Mora li se ali sa sjećom prekinuti bud stoga, što se je došlo na kraj šume, bud zato, što se u pravcu sječe iza srednjodobnih ili mladih sastojina dolazi do starijih sastojina (uzevši njihovo sadanje doba), te sa sjećom preći drugamo, tada prvi sjekored svršava i nastaje novi.

Slika 3.

Šematički je to predloženo u slici 3.

Iz dobnog poređaja sastojina vidi se, da sječa mora ići od istoka prema zapadu, te da će se sa sjećom moći početi u odsjeku *a* (sada 100 god. star) onda, kada bude došao u sjećivu dobu, a zatim će se moći nastavljati kroz odsjeke *b*, *c* i *d*, koji će sukcesivno postajati stariji i time dorasti za sjeću. Dalje se tu sječa neće moći nastaviti u odsjeku *e* stoga, što se dolazi do starije sastojine (sada 120 god.), te se stoga ona neće moći propisati k sjeći tek iza od-

sjeka *d*, nego što prije — vjerojatno odmah prvih godina — a zatim nastaviti kroz odsjeke *f i g*.

Ako se to primjeni na šumu predočenu u slici 1. vidi se n. pr. da je u odjelima 12, 13, 14 i 15 dobni poredjaj sastojina takav, da se u njima, sve kada nebi oni željeznicom bili prostorno razdijeleni, nebi sjećine mogle nadovezivati tako, da bi se obzirom na pogibeljni sjeverozapadni vjetar, moglo početi sa sjećom u 12/a, te kroz 13. i 14. ju nastaviti i u 15. dovršiti, nego da će se sa sjećom morati početi u 14/a kao najstarijoj sastojini, te sukcesivno nastaviti i dovršiti u 15/c. U odsjeku pako 12/a će se svojedobno, kada taj odsjek bude došao u sjećivu dobu, sa sjećom samostalno početi i sukcesivno ju nastaviti i dovršiti u 13/c. Prema tomu će odjeli 12. i 13. biti jedan posebni, a odjeli 14. i 15. opet jedan posebni sjekored.

Redovito se u jednoj gospodarstvenoj jedinici načini više sjekoreda i to s jedne strane stoga, što time gospodarstvo postaje gibkije, a s druge strane stoga, što to redovito zahtijeva i razna starost i dobni poredjaj sastojina. Da ih ali opet ne bude previše, čime bi se sjećine odveć razcjepljene na mnogo mjesta, to se doprinašaju gospodarstvene žrtve time, da se za volju sjećnog poredka često sijeku i takove sastojine, koje još nisu sjećive. Tako n. pr. mogu se odsjeci 8/e i 9/f u slici 1. akoprem su znatno mlađji od odsjeka 8/d i 9/a, obzirom na malu površinu žrtvovati sjećnom poredku, te ih sjeći istodobno sa odsjecima 8/d i 9/a.

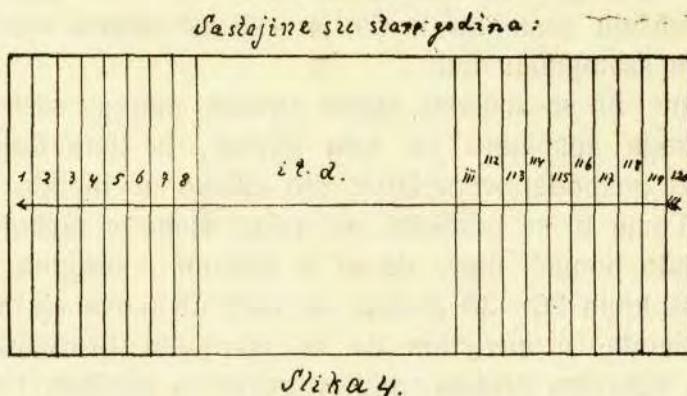
Pravila o tomu, do koje mjere bi se imalo ići s tim gospodarstvenim žrtvama, ne ima, te to mnogo ovise o osobnom shvaćanju uredjivača. Oni, koji veliku važnost polažu na što veću pravilnost i normalnost u šumi, te ju žele pod svaku cijenu što prije polučiti, ti se u tom pogledu ne budu žacali niti velikih žrtava, dočim oni, kojima normalitet nije ideal pod svaku cijenu i koji razložno uvažuju, da šuma nije zato tu, da se ona silom i uz cijenu znatnih gospodarstvenih žrtava akomodira njekom, po uredjivaču zamišlje-

nom idealnom sječnom poredku, nastojati će te žrtve stegnuti na najmanju mjeru. To će pako polučiti onda, kada budu postupali tako, da uredjenje šume budu prilagodili što većma samoj šumi i zadovoljili se time, da uzev u obzir sadanje stanje sastojina i gospodarstvene potrebe šumovlastnika: 1) razdjelenjem u odjele učine šumu pristupačnom i preglednom, 2) da odrede gdje, kada i koliko će se racionalno imati sjeći, izbjegavajući pri tomu svaku iole veću i po sebi neopravdanu gospodarstvenu žrtvu, i 3) da se osjegura redovito i valjano pomladjenje čistina i sječina, te da se pravodobnim proredama i čišćenjem sastojine uzgajaju tako, kako će svojedobno davati najveći prihod. Stoga c. kr. šumar. nadsavjetnik A. Kubelka u svom djelu: „Die intenzyive Bewirtschaftung der Hochgebirgsforste“ od god. 1912. na str. 46. opravdano veli: »Dagegen können wir uns nicht damit befreunden, der Hiebsfolge durch Abtrieb junger, noch zuwachskräftiger Bestände irgendwelche Opfer zu bringen, falls deren Fläche gegen jene des zum Abtriebe gelangenden Altholzes nicht verschwindent klein ist“. (Ne možemo se sprijateljiti s time, da se sječnom poredku dopričnaju žrtve sječom mladih, još dobro prirašćujućih sastojina, izuzam da je njihova površina izčezavajući malena prema onoj k sjeći dolazećih starih sastojina).

Prema Dr. Judeichu bi sjekored u najjednostavnijem, aritmetički mišljenom normalnom stanju, morao jedanput sa-državati toliki broj normalnih sječina, koliko ophodnja ima godina, tako, da se sječine neprekidno nadovezuju jedna na drugu i da se sječa može voditi preko cijele dužine tih sjekoreda t. j. onako, kako to predočuje slika 4.

Budući ovako veliki sjekoredi nisu poželjni iz šumsko-ogojnih razloga, to on preporuča više manjih sjekoreda, ali zato više njih, a pošto ali dobni razredi u naravi redovito ne zapremaju onu površinu, koju bi normalno trebali imati, a uz to nisu nikada tako grupirani, odnosno jedan do drugog onako položeni, kako bi sječe normalno imale sljediti

— naime ne onako, kako to predočuje slika 4 — to on preporuča, da se uz trajne osnuju i prelazni sjekoredi.

Slika 4.

Trajni sjekoredi bili bi oni, koje si uredjivač za dotičnu šumu danas idealno predstavlja, te kako bi ih on kao normalne želio po vremenu imati u toj šumi, dočim su prelazni sjekoredi oni, koji pokazuju slijed sjećina, kako će se one obzirom na sadašnji poredjaj dobnih razreda u današnjoj šumi faktično morati voditi, ako se neće, da se sjećom mnogih nedozrelih sastojina doprinesu prevelike gospodarstvene žrtve. Pri tomu treba nastojati, da se sječe po mogućnosti vode što većma onako, kako će se one u što kraćem razdoblju što više približiti onom sljedu i poredjaju sjećina, kako ga određuje trajni sjekored.

U slici 1. gdje je kod sastavljanja sjekoreda pretpostavljeno, da pogibeljni vjetar dolazi od sjeverozapada, bi n. pr. jedan trajni sjekored bio odjel 4. i 5., a drugi bi bio odjel 6. U jednom i drugom mora se obzirom na spomenuti vjetar, sječa voditi od istoka prema zapadu. U ta dva sjekoreda bi se sječa morala u pravilu voditi preko cijele širine sjekoreda t. j. sjećine bi morale sezati od puta \overline{B} pa do prosjeke \widehat{C} . Ako bi tako htjeli već sada voditi sječu, tada bi uz 120 godišnju sastojinu u odsjeku 4/a morali istodobno sjeći i 60 godišnju sastojinu u 4/e i t. d., a u sje-

koredu u odjelu 6. bi ponajprije uz 60 godišnju sastojinu 6/a i 35 godišnju sastojinu u 6/e došao do sječe samo jedan dio 120 godišnje sastojine u 6/b, a nakon toga bi uz 120 godišnju sastojinu u 6/b morali istodobno sjeći i 70 godišnju sastojinu u 6/d.

Time bi se dakako sjeklo veoma mnogo sastojina u dobi, kada apsolutno još nisu sječive, te time doprinjele prevelike gospodarstvene žrtve, što nikako ne bi bilo opravданo. Tomu bi se ponješto, ali uvijek samo u njekojoj maloj mjeri dalo pomoći time, da se u jednom i drugom sjekoredru još kojih 20—30 godina ne vodi nikakova sjeća glavnog prihoda, a međutim da se marljivim proredjivanjem mlađih sastojina podupre njihov prirast u debljinu tako, da bi one usprkos toga, što u dobi sjeće nebi još imale fizičku starost odabrane ophodnje od 120 godina, bile obzirom na debljinu stabala ipak približno sječive, te bi ih se tada moglo sjeći sa susjednim starijim sastojinama, koje bi međutim ali sječivu dobu već znatno prekoračile.

U tom bi se slučaju vjerojatno približno polučio normalni slijed sjećina, ali bi se s jedne strane gospodarenje veoma kompliciralo i u svojim dispozicijama veoma skučivalo, a s druge strane bi se još uvijek doprinašale znatne gospodarstvene žrtve time, što bi veliki dio sastojina morali sjeći tek mnoga godina pred ili iza njihove prave sječive dobe.

Tomu se dade izbjegnuti samo uvadjanjem prelaznih sjekoreda.

U navedena dva trajna sjekoreda osnovana su po dva takova prelazna sjekoreda i to onako, kako su u slici označeni strijelicama. Da se pako razlike u dobi sastojina između tih prelaznih sjekoreda sukcesivno što većma smanje, te po vremenu — možda tek nakon druge ili treće ophodnje — posve nestanu, treba to opću porabnu osnovu sastaviti tako, da će se mlađe sastojine jednog sjekoreda sjeći njekoliko godina prije 120-te dobe, a starije sastojine drugoga sjeko-

reda njekoliko godina nad tom dobom — nastojati će se naime sječu voditi tako, da one sastojine, koje će se uzgajati na mjesto sadanjih, već budu manje diferirale u dobi, nego li sadanje sastojine. Tako će se n. pr. u sjekoredu što ga čini odjel 1., 2. i 3. morati odsjeci 3/a i 3/b sjeći od prilike onda, kada odsjek 3/a bude 130 godina, a 3/b istodobno samo 110 godina, a onaj dio odsjeka 3/a, koji leži nad odsjekom 3/c od prilike onda, kada bude oko 140 do 145 godina, a odsjek 3/c istodobno 100—105 god. star.

U šumi, koja je predočena u slici 1. gdje brojevi 1—16 označuju odjele, slova a, b, c, d, i t. d. odsjeke, a brojevi 30, 50, 70, 85, i t. d. starost dotičnih odsjeka, su uz pretpostavu 120 godišnje ophodnje, te da pogibeljni vjetar dolazi do sjevero zapada, uz već spomenuta dva, osnovani još i slijedeći trajni sjekoredi. Odjeli 7, 11. i 16. čine sami za sebe po jedan sjekored, a zatim su po jedan sjekored odjeli 1, 2. i 3, odjeli 8, 9. i 10, odjeli 12. i 13, te konačno odjeli 14. i 15.

Opću porabnu osnovu treba tako sastaviti, da se svaka iole veća sastojina bude sjekla oko 120. godine, dočim će se mali odsjeci bez obzira na svoju dobu, u pravilu sjeći istodobno sa susjednim većim odsjecima, tako n. pr. će se odsjeci 8/e i 9/f kako je već spomenuto, sjeći istodobno sa odsjecima 8/d i 9/a i e, zatim odsjek 6 a istodobno sa 6 b, te konačno 6 e i c istodobno sa 6/d. Naprotiv se ali neće sjeći odsjeci 9 b, c i d, te 10/a iza odsjeka 9/a i e i prije odsjeka 10/b, kako bi po sječnom redu imalo biti, a neće se sjeći stoga, što će tada biti premladi za sječu, pa kako zapremaju znatniju površinu, nebi bilo opravdano, da se učini tako velika gospodarstvena žrtva.

Stoga će se ti odsjeci prigodom sječe preskočiti. U tom ali slučaju bi odsjek 10 a nakon posjeka odsjeka 10/b nenadano bio izvrgnut neposrednom udaru pogibeljnog sjeverozapadnjaka, koji ako možda i nebi cijeloga izvalio, bi sva-kako u njemu napravio velike štete.

Da se tomu predusretne, treba okolo njega u odsjeku 10/b, učiniti jedan vjetrobrani opsjek (Umhauung, Los-hieb) — u nacrtu označen sa b') u širini od kakovih 10—20 m. i taj opsjek sada već ili sasvim posjeći, ili još bolje spočetka samo dobro prorediti a poslije sukcesivno sasvim posjeći i to u svrhu, da se rubna stabla odsjeka 10/a uslijed većeg pristupa zraka i svjetla, te većeg prostora što bolje ukorjene i spuštanjem svoje krošnje da im što niže padne njihovo težiste, te da tim postanu tako odporna proti vjetru, da im ovaj ne bude mogao naškoditi onda, kada se ispred njih bude posjekao odsjek 10/b.

Ako se takova vjetrobrana pruga položi uz već postojeći prosjek, tada se ovaj naziva „vjetrobrani prosjek“ — vidi 2/a', 6/a' i 6/e'.

Što su sastojine mladje, to se sjegurnije postizava svrha tih vjetrobranih opsjeka i prosjeka, dočim je to teže, u starijim sastojinama, koje već netjeraju iz spavajućih oka, ili se u opće ne može polučiti.

Razlika izmedju glavnih i vjetrobranih prosjeka je u tomu, što su prve trajne, a potonje prolazne naravi, te što prve ostaju trajno nepošumljene i stoga pretstavljaju trajno nepošumljeno tlo, a potonje se ili odmah ili barem nakon njekoliko godina opet pošume sa kojom zasjenu podno-sećom vrsti drva n. pr. jelom za božićna drvca, koja se konačno posjeku istodobno onda, kada ostali glavni dio odsjeka dodje do sječe, te zajedno s ovim opet ponovno pošumi.

Sjećine u pojedinom sjekoredu, ne moraju se svake godine nanizati jedna na drugu, nego to može uslijedjivati u intervalima od njekoliko godina, za koje se vrijeme vodi sječa u kojem drugom sjekoredu.

To se obično i čini kod čiste sječe, gdje se u pravilu ima nova sječa voditi tek onda, kada je prediduća sjećina potpunoma pomladjenja, a to je obično za 4—5 godina. (U sitnoj, srednjoj i prebornoj šumi se obično sjećine nižu

neprekidno jedna uz drugu). Time, kao i većim brojem sje-koreda, polučuje se već spomenuta gibkost u gospodarenju, koja sastoji u tomu, da se ne mora u započetom sje-koredu sjeći svake godine dotle, dok ga se potpunoma ne izcrpi. N. pr. u odjelu 14. je odsjek *a* sada star 120 go-dina i time za sječu dozreo.

Uzmimo stoga da se u njemu počme odmah sjeći n. pr. kroz dvije godine i time dodje u njemu do onoga pravca, gdje će sječina zahvaćati i u odsjek *b*, koji će tada biti istom 82 godine star. Jer je taj odsjek još premlad za sječu, to će se sječa tu obustaviti, te prenijeti u odsjek 8/d u kojem će onda sastojina biti već 122 godine stara, a zatim u odsjek 9/a. Nakon toga će se možda radi podmirenja ovlašteničke drvarije u dva razna pravca, kroz njekoliko godina voditi sječa na dva razna mesta, od kojih će jedno biti preostavši dio odsjeka 14/a te nastavno u 14/b, a drugo mjesto, odnosno sječina u 4/a, zatim nastaviti u 4/b i t. d. ili možda u 6 b.

Spomenuto je već, da se pravac sječe mora opredije-liti obzirom na smjer opasnoga vjetra — naravski, ako takav izraziti vjetar postoji.

U odjelu su 7. savezno sa 11. dobni razredi tako po-redani, da bi oni u onom slučaju, kada bi se sječa vodila od sjevera prema jugu, zajedno sačinjavali jedan trajni i to takav sjekored, u kojem bi dobni razredi bili sada već nor-malno poredani. No budući se radi pogibeljnog sjevero-zapadnjaka ne smiju sječe voditi tim pravcem, nego od juga prema sjeveru, ili od istoka prema zapadu — u konkretnom slučaju je uzet ovaj potonji pravac, — to se je svaki o d tih odjela morao uzeti kao samostalan sjekored.

Sasvim je isti slučaj i sa odjelom 6, u kojemu su se radi toga — te jer se radi prevelike razlike u dobi izmedju odsjeka *b* i *d*, ne može zagovarati da se sijeku oba isto-dobno — morala osnovati dva prelazna sječna poredka i pri tomu još učiniti i ta gospodarstvena žrtva, da će se odsjeci

a i e akoprem su premladi, ipak morati sjeći prije nego li odsjeci *b i d*. Kako je već uvodno spomenuto, imali bi se potonji sjekoredi dijeliti u odjele, te prema tomu medje sjekoreda uvijek biti podjedno i medje odjela. Kako se ali iz slučaja u odjelu 6. vidi, može to za taj odjel vrijediti samo tada, kada se on uzme kao trajni sjekored, koji se kao takav tek mora stvoriti u budućnosti, a ne može vrijediti za prelazne sjekorede, kojih u jednom odjelu može biti više i koji stoga nisu medjusobno razdijeljeni glavnim prosjecima, kako bi to prema ustanovi alin. 5. toč. 1. § 4. moralo biti. Stoga se ta ustanova proteže samo na trajne sjekorede.

Već je spomenuto, da se kod ustanovljivanja pravca sječe i savezno stim kod ustanovljivanja sjekoreda, mora uzeti obzir na pravac pogibeljnoga vjetra. Ima i kod nas krajeva, gdje vladaju stanoviti stalni i veoma pogibeljni vjetrovi, tako n. pr. svi krajevi uz Jadransko more, gdje vlada veoma jaki sjeveroiztočnjak t. z. bura. Izuzev ali te krajeve, nema kod nas općenito uzeto tako opasnih vjetrova stalnoga smjera, da bi se na nje morali obazirati kod ustanovljenja pravca sječe.

Hrvatski su šumari, koji se u glavnom služe njemačkom stručnom literaturom, baš uslijed te literature, u kojoj se veoma mnogo piše o opasnosti od vjetrova — za crnogoričine šume u Njemačkoj možda opravdano, — naučeni toj opasnosti pridavati veću važnost, nego li ju ona faktično ima. Po mom iskustvu je ta pogibelj za naše krajeve, izuzev Primorje sa obližnjim predjelima, dosta minimalna, a da ona niti drugdje — izuzev dakako pojedine krajeve — nije tako strašna, kako se to do sada uzimalo, dokazuje nam c. kr. austrijski šumarski natsavjetnik A. Kubelka, koji u svom već spomenutom djelu piše: „da naročito u visokim bregovima nije pogibelj od vjetrova tako velika, kako se to do sada uzimalo, te da vodjenje sječe u pravcu najvećega

pada ne zagovara, nego je zato, da se sječe (u bregovima) doduše ne polažu ni horizontalno, nego koso.

Do sada se je naime naučalo, da se na strminama imaju sječine polagati u pravcu najvećega pada. Držim da niti ovo, a niti po Kubelki preporučeno koso polaganje sječina ne može biti pravilom, nego da se sječine u svakom pojedinom slučaju imaju polagati tako, kako će se iz njih moći drvo što laglje i sa što manje štete po susjedne sastojine izvesti na izvozne puteve. Važnije će kod ustanovljenja pravca sječe biti da se pazi nato, da se drvo ne mora izvažati kroz prijašnje sječine, te da se obzirom na potrebu paše u šumama zem. zajednica, sječe vode tako, kako će uporaba paše u otvorenim dijelovima šume biti što manje smetana.

U smislu ustanove zadnje alineje § 4. ur. nap. ima se u nacrtu pravac sječe označiti strelicom. Ta ustanova je za trajne sjekorede provediva samo u onom slučaju, ako u njima ne ima podjedno i prelaznih sjekoreda. Gdje takovih ima, tada se ovi potonji u nacrtu označuju strelicom s razloga, što će se sada, a i u doglednoj budućnosti sječe voditi faktično prema prelaznim sjekoredima.

U svakom slučaju ima se u uredajnom zapisniku (§ 42, ur. nap.) pod točkom II. (Buduće šumsko gospodarenje) tamo, gdje bude govora o gospodarstvenom razdjelenju (§ 15. ur. nap.) navesti: „Koliko je osnovano trajnih sjekoreda; iz kojih odjela pojedini sjekoredi sastoje; s kojih razloga su tako osnovani; te konačno kojim načinom se u svakom pojedinom sjekoredu ima u buduće, radi polučenja što normalnijeg poredjaja sastojina, voditi sječa — sve to treba podjedno i motivirati. N. pr. sjekored I., sastavljen je iz odjela 1, 2. i 3. stoga, što je u odjelu 1. prije 25 godina faktično početo sa sječom, te se ona ima u odabranom pravcu od istoka prema zapadu nastaviti preko odjela 2. i 3. Ne smeta pri tome što je u odjelu 1. umjesto 1—25 godišnje sastojine jednakodobna sastojina od 25 godina (25 godišnja merala bi biti odmah na početku uz prosjeku \hat{E} , a uz pro-

sjeku \hat{z} morala bi biti najmladja). Ta razlika u dobi nije znatna, te će se lahko ispraviti kod budućih sječa. Budući je ali odsjek 2/a za sada još premlad za sječu (90 god.), to će se on sjeći istom za 20—30 godina, a za to vrijeme će odjel 1. biti 45—55 godina star. Za njega stoga postoji bojazan, da bi mu vjetar mogao silnu štetu nanijeti u onom slučaju, kada bi se on sječom odsjeka 2/a nepripravno izložio vjetru. Tomu se može izbjegići time, da se u odsjeku 2/a sada već uz prosjeku \hat{z} položi jedan vjetrobrani prosjek(\hat{a}) — postojeći prosjek \hat{z} nije u tu svrhu dovoljan, jer je preuzak.

O odjelu 13. je odsjek *b* star već 80 godina a ipak bi on po sječnom poredku imao doći k sjeći istodobno, odnosno iza odsjeka *c*, koji sada ima istom 20 godina.

Po tomu bi on normalno imao stajati još 100 godina, što je očito preveć. Stoga će tu vjerojatno biti najzgodnije, da se on sada već posiječe prvi put, a na koncu ophodnje po drugi put zajedno sa odsjekom *c*. Tu će onda nastupit slučaj naveden u rubrici 37. opće porabne osnove za visoke šume čiste sječe (Obrazac 6.) — naime, da će se jedna te ista sastojina tečajem ophodnje posjeći dva puta.

Odsjek 6/b je sada već potpunoma dozreo, te bi se mogao sjeći, nu istodobno s njim bi se radi sječnog poredka morao, a radi male površine i mogao sjeći odsjek *a*. To ali za sada nije dopustivo radi odsjeka 5/b., koji bi time iznenadno bio izvragnut pogibeljnom sjeverozapadnom vjetru. Stoga se za sada mora u odsjeku 6 a, a uz prosjeku \hat{z} položiti vjetrobrani prosjek (\hat{a}'), te istom, kada uslijed toga bude odsjek 5/b postao potpunoma otporan proti vjetru, smjeti će se posjeći preostali dio odsjeka *a* i nastaviti sječom u *b*.

Isto takav odnošaj nastupiti će izmedju odsjeka 6/d i *e*, te odsjeka 5/c, pak će se stoga i tu u 6/e položiti vjetrobrani prosjek i to ili odma ili po vremenu i t. d.

U sjekoredu, koji se sastoji iz odjela 8. 9. i 10., će se nastavkom sječa na sadanje mlade sastojine u odsjecima

8/b. i c., dobiti prilično normalni slijed dobnih razreda u tom sjekoredru.

Ako u uređajnom zapisniku budu na ovakav način obrazložene dispozicije o sječi, tada će one biti potpunoma jasne i upravljačem šumaru, te će ih on i cijeniti i sa voljom provadjati.

Po alineji 5. toč. 1. §. 4. rastavljaju se sjekoredi međusobno glavnim prosjekama. Tu se prije svega mora nglasiti, da se izraz „glavni prosjek“ ne ima uzeti doslovno, nego prema smislu i svrsi tih prosjeka. Izraz „glavni prosjek“ ima značiti ono, što Nijemci nazivaju „Wirtschaftstreifen“, koji nije uvjek prosjek, nego može biti i dovoljno široki put. Takav je n. pr. u slici 1. put označen sa \widehat{B} . Ti glavni prosjeci ne omeđuju sjekorede sa svih strana, nego ih rastavljaju samo u njihovoј širini — vidi prosjeke \widehat{C} i \widehat{D} , dočim ih u duljini rastavljaju samo pobočne prosjeke, koje čine ujedno medje odjela — vidi prosjek $\widehat{2}$ izmedju odjela 5. i 6. gdje je ujedno i medja sjekoreda.

Za širinu sjekoreda veli prof. A. vitez Guttenberg u svojoj knjizi „Die Forstbetriebseinrichtung, Wien u. Leipzig 1903.“ da je u glavnom ovisna o tomu, da se drvlje može do glavnih prosjeka, koji su redovito izvozni putevi, izvažati bez prevelikih troškova. Stoga kao dopustivu širinu sjekoreda zagovara 600—800 m. Austrijska inštrukcija za uređenje šuma u § 9. određuje, da širina sjekoreda (podjedno duljina odjela) u šumama u bregovima i kod extenzivnog gospodarenja ne ima biti veća od 1000 m = 1 klm., a u prigorju i kod intenzivnog gospodarenja ne više od 800 m.

Te će širine u velikim gospodarstvenim jedinicama odgovarati i našim prilikama, a svakako će dobro poslužiti kao njeka direktiva osobito onda, ako su obronci preugi, te ih treba u vodoravnom smjeru razdjeliti u dva ili tri sjekoreda.

Uputno je, da se cijela gospodar. jedinica razdijeli u sjekorede — ne smeta pri tomu, ako se to učini i za mlađe sastojine,

koje će možda tek za 60—100 godina doći k sjeći. Sadanja naime razdioba u sjekorede, makar i u mlađim sastojinama, ima istu svrhu kao i razvrštanje mlađih sastojina u općoj porabnoj osnovi, — naime dati sliku, kako će se prema sadanjem stanju šume i usvojenim načelima gospodarstva, imati ne samo sada, nego predvidno i u budućnosti gospodariti.

Kod ustanovljivanja sjekoreda i njihovog smjera, ima se u prvom redu po mogućnosti uzeti obzir na poredjaj sastojine, (da starije dodju prije k sjeći), zatim na pravac pogibeljnih vjetrova, nadalje na potrebu izvoza u stanovačnom smjeru ili pravcu (položaj pojedinih sela prema šumi), zatim na položaj branjevina (da se ne vozi kroz nje, da ne priječe progon blaga na pašu u otvorene dijelove šume) i t. d.

Racionalno gospodarenje zahtjeva, da se svaka sastojina siječe onda, kada je to najgospodarstvenije. Stoga nije opravdano za volju sječnog poredka činiti velike gospodarstvene žrtve t. j. sjeći još nedozrele sastojine.

(Nastavit će se).

Dohodarinski ratni porez i imovne obćine bivše Vojne Krajine.

U broju 32, 33 i 34 Narodnih Novina pod naslovom „Dohodarinski ratni porez“ objasnio je sudac kr. ug. upravnog sudišta Samuel Kocian neke ustanove zak. čl. XLVI. od godine 1914. zajedničkoga sabora, što me je ponukalo, da napišem ove redke, jer mi je poznato, da su za godinu 1915. imovne obćine u bivšoj hrv.-slav. vojnoj Krajini bile znatno oporezovane i jer držim, da one u opće ne podпадaju pod udar toga zakona.

Pošto je i za godinu 1916. taj porez raspisan, držim, da je nužno već i radi porez taj raspisajućeg povjerenstva i za valovanje objasniti, da se imovne obćine nisu smjele niti prošle godine oporezovati, što će nastojati niže dokazati:

Zakonodavno tijelo je unatoč temeljnog i današnjeg zakona o ustrojstvu imovnih obćina svrstalo zak. čl. XLVI.

ex 1914. imovne općine medju općine i zem. zajednice u bivšoj vojnoj Krajini i bivšem provincijalu, ma da se njihova svrha i zakonski temelji bitno razlikuju od potonjih, te se imovnim občinama dapače zakonom o dohodarini poriče javnost, i one se smatraju privatnim poduzećima, a sve to bez pravnoga temelja.

Uslijed toga ovim zakonom o dohodarini nisu mogli biti uglavljeni prihodi i rashodi, koji bi se imovnim općinama priznavati morali, a koji se faktično ni prznali nisu, ma da su na zakonskom temelju osnovani.

U tu svrhu bio je prošle godine izaslanik ministarstva financija u uredima imovnih općina, da njihove čiste prihode uglavi i u sklad dovede zak. čl. XLVI. ex 1914. o dohodarini sa zakonima o imovnim općinama, koji ne poznavajući uredbu imovnih općina, niti se je s njima mogao upoznati kroz ono par sati prebivanja kod gospodarstvenog ureda, te ne držeći se faktično unišlih i izdanih svota, bazirajući cijeli postupak na propisu, te ne priznavajući neke, na zakonu osnovane izdatke, udario je bez ikakovog pravnog temelja za god. 1915. jednoj imovnoj općini čisti dohodak od 895.000 K ili 45.197 K 50 fil. dohodarine, što je ubitačno za jednu inštituciju, koja ne samo, da je korisna, narodu, već i zemlji i državi.

Nijedan zakon u državi, a tako niti zakon o dohodarini, nije stvoren zato, da ide za uništenjem uredaba, koje su od dobrobiti za narod, zemlju i državu kao niti za uništenjem privatnih osoba, već je taj zakon stvoren za to, da ti zavodi i osobe pravedno i razmjerno doprinašaju od svojih faktičnih dohodaka i u državne svrhe, ako do sada možda nisu ništa ili su razmjerno malo u tu svrhu doprinašali.

Po §. 2. zak. čl. XLVI. ex 1914. ne plaćaju ratne dohodarine a) dionička društva, b) humanitarni i prosvjetni zavodi, c) jurisdikcije, gradovi i općine.

Noviji zakon §. 7. zak. čl. XXI. ex 1915. ovaj oprost proširuje na crkve (crkvene općine) monaške redove (opatije, prepoštije), te konačno na zaklade i fondacije, ma da su

za god. 1915. oporezovane, ali se za god. 1916. oprštaju, a imovne općine su ostale podvrgnute dohodarini i zak. čl. XXI. ex 1915., akoprem od napomenutih oproštenih od dohodarine u javne, zemaljske i državne svrhe mnogo više doprinašaju.

Neracionalno i dobro nepromišljeno propisivanje ogromnih tereta imovnim općinama, doveo bi do njihove pasivnosti, što ne bi bilo samo od štete naroda, već i od štete po zemlju i državu.

Da se pako tome za vremena predusretne, da se javno mnijenje i viši faktori pobliže upoznaju sa uredbom imovnih općina kao i faktičnim njihovim dohocima, te da se uzmogne zrelo i pravedno prosuditi, koji bi eventualno dohoci imovnih općina mogli podpasti dohodarini, upozoriti mi je na slijedeće:

I. O postanku imovnih općina u bivšoj vojnoj Krajini i njihova svrha.

Krajiškim obiteljima kao i njihovim uredima (župama, školama, općinama i t. d.) u hrvatskoj vojnoj Krajini priznata su i podijeljena prava patentom od 7. svibnja 1850. na bezplatno dobivanje dravlja, žirenje, pašu i druge užitke iz državnih šuma vojne Krajine, koja prava su i zakonom od 3. veljače 1860. zajamčena.

Ova prava stekle su krajiške obitelji kao vječni vojnici braneći svoga kralja i domovinu kao i ostale sebi iza ledja stojeće narode od raznih neprijatelja naročito od invazije Turske.

Krajišnici u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini bili su pod oružjem i borili se kroz stoljeća proti prodiranju raznih neprijatelja, a drugi narodi stojeći njima iza ledja, razvijali su se kulturno, gospodarstveno i industrijalno, baveći se naprednim obradnjivanjem zemlje, raznim podhvativima i poduzećima, stvarajući kapitale, a time blagostanje naroda i zemlje.

Ta prava u državnim šumama nazvana šumske služnosti (servituti) odkupljena su zakonom od 8. lipnja 1871.

tako, da je krajiškim obiteljima izlučena i u podpuno vlasništvo predana polovica državnih šuma i uživanje dohodaka te polovice uredjeno zakonima od 15. lipnja 1873. i 11. srpnja 1881., dočim je druga polovica ostala podpuno vlastništvo države.

Sama dioba poduzeta je izmedju države i skupnosti svake pukovnijske općine (dakle cijele pukovnije kao jedna cjelina).

Prema čl. 1. i 2. zak. od 15. lipnja 1873. imadu sačinjavati sve mjesne općine spadajuće do sada k jednom krajiškom pukovnijskom kotaru, jednu posebnu samostalnu općinu pod upravom i nadzorom države, dotično kr. zemaljske vlade, prema članku 27. zak. od 15. lipnja 1873. (vidi tu mačenje c. i kr. glavnog zapovjedništva kao krajiške zemaljske upravne oblasti u okružnici od 2. srpnja 1879. pr. I. z. u komadu VIII. od god. 1879. i naredbu kr. zemaljske viade odjela za unutarnje poslove od 2. veljače 1893. broj 18.293 ex 1890.).

Po §. 8. zak. od 11. srpnja 1881. imenuje i premješta činovnike imov. općina vrhovna zemaljska oblast i vodi disciplinarnu vlast nad njima.

Po §. 7. zakona od 11. srpnja 1881. imade se utemeljiti zajednička mirovinska zaklada, u koju zakladu imade svaka imovna općina, svake godine uplaćivati prinos, koji se imade obračunati na 10% svote sveukupnih godišnjih plaća.

Prema čl. 10. zak. od 15. lipnja 1873. i §. 4. zakona od 11. srpnja 1881. imade se dobitak na drvu i na inim šumskim proizvodima imovno-općinskih šuma u prvom redu upotrebiti za pokriće vlastite kućne potrebe ovlaštenika imovne općine. Svaki preko te potrebe preostavši suvišak dobitka, imade se u korist imovne općine prodati. Takovom prodajom dobiveni novci imadu se ponajprije na podmirenje poreza, nameta i drugih danaka propisanih od posjeda imovne općine, onda troškova gospodarstva i zagajivanja šuma upotrebiti. Iza toga možda preostavši dohoci imadu se obratiti na

osnivanje, gradjenje i uzdržavanje cesta, na potoke i zaplave, na ošumljenje kraša, na škole, na opće koristne zavode i na druge slične, cijeloj imovnoj općini probitačne svrhe.

Ako li pako dobitak iz prihodnih suvišaka za podmirenje poreza gospodarstvenih izdataka i troškova ošumljenja ne dosiže ili pako, ako nikakovih prihodnih suvišaka ne preostane, tad su ovlaštenici imovne općine obvezani pripomagati u svrhu podmirenja novčanih potreba plaćanjem razmjerne šumske pristoje za užitke, što ih oni u naravi dobivaju.

Prema §. 22. nap. A. zak. od 11. srpnja 1881. za provedbu §. 4. zak. od 8. lipnja 1871. o odkupu šumskih služnosti — nije pravoužitnicima dozvoljeno za kućnu porabu besplatno ili uz smanjenu šumsku pristoju dobiveno drvo za gradju ili ogrjev prodati ili za druge vrijednosne predmete zamijeniti ili darovati.

U smislu ustanove §. 20. ces. kr. naredbe oo 15. srpnja 1881. glede sjedinjenja Krajine, ostaje svakolika imovina mjesnih imovnih općina za sva vremena zajamčena naročitoj posveti njezinoj.

Prema §. 12. zakona od 11. srpnja 1881. „sve odredbe zakona od 8. lipnja 1871. o izlučenju užitnoga prava krajiskih stanovnika na drvlje, pašu i šumske proizvode, i zakona od 15. lipnja 1873. o imovnim općinama u hrvatskoj slavonskoj Krajini, u koliko nijesu promijenjene ustanovama ovoga zakona, ostaju i nadalje valjanimi“.

§. 33. naputka A. k zakonu od 11. srpnja 1811. glasi: „Pošto su po §. 4. zakona od 8. lipnja 1871. o odkupu šumskih služnosti dužne oblasti sudjelovati kod uredjenja zajedničkog uživanja šuma imovnih općina, i pošto je smislu članka 27 zakona o imovnim općinama od 15. lipnja 1873. pridržano državi vrhovno vodjenje cjelokupnog rukovanja kod imovnih općina: imaju sve oblasti i državni službenici, koji su po ustanovama ovoga naputka pozvani, da sudjeluju kod uredjenja zajedničkog uživanja šuma imovnih općina, svoja odnosna uredovanja ureda radi obavljati“.

Iz tih zakonskih ustanova biva jasno, da su imovne obćine javne uredbe u smislu §. 199. k. z. slovo d. i da su činovnici krajiških imovnih općina javni urednici u smislu §. 101. i 181. k. z. Ti činovnici imenovani po kr. zemaljskoj vladu (banu), vršeći svoju službu, rade po nalogu, koji su od javne državne oblasti primili za čuvanje imetka imovne općine i redovita uprava s tim imetkom tiče se interesa države, jer dohodci imovne općine nisu namijenjeni lih privatnoj svrsi imovne općine i općinara, jer se ti dohodi imadu obratiti i trošiti na osnivanje, radnje i uzdržavanje cesta, željeznica, na potoke i zaplave, na pošumljenje kraša, na škole i opće korisne svrhe, na koje bi eventualno imala trošiti država sama, dakle činovnici imovnih općina bivše hrvatske slavonske vojne Krajine vrše donekle i poslove vlade.

II. O uredjenju šumskog gospodarstva i gospodarstvena osnova imovnih općina u bivšoj vojnoj Krajini.

Prema čl. 21. zakona 15. lipnja 1873., te §. 10. zakona od 11. srpnja 1881. i k tome izdanog provedbenog naputka B), imade se šumsko gospodarstvo imovnih općina urediti po načelima stroga potrajnog godišnjeg šumskog gospodarstva tako, da se smije godimice sjeći jednogodišnji prirast (etat) svih šuma imovne općine, dakle samo kamati, koji prihod se imade privesti svrsi i načelima propisanim člankom 10. zakona 15. lipnja 1873. i §. 4. zakona od 11. srpnja 1881.

Imovne su općine prigodom segregacije dobine većim dijelom ili premlade ili prestare sastojine tako, da bi se prema uredjenju i osnovi sječa tih starih hrastovih sastojina zavukla u nedogledno vrijeme, čime bi imovne općine ne samo na godišnjem prirastu (kamatima), već i na drvoj gromadi (kapitalu) gubile, jer te prestare sastojine, ne samo da neprirašćuju, nego trunu i propadaju, te na kvalitativnoj i kvantitativnoj vrijednosti gube.

Ovakovi prestari hrastici, koji se posjeku prehvatom, izlučivali su se, a i danas se izlučuju iz gospodarstvene osnove, a novci ulože kao nepotrošiva glavnica, od koje se samo kamati smiju i mogu upotrebiti i trošiti u svrhe zakonom propisane, kako je to uvodno napomenuto. Dakle u kratko rečeno ove su glavnice šumski kapital (*fundus instructus*) u drvu pretvoren u kapital u novcu, pa se na ovaj način polučeni iznosi ne smiju u cijelosti smatrati dohodkom imovnih općina, već se od tih iznosa imadu izračunati kamati, koji reprezentiraju dohodak.

Ovoj nepotrošivoj glavnici pribijaju se svote od prodaje usurpacija i nesuvislih manjih zemljišnih parcela neprikladnih za gojidbu šuma.

Na taj način nastaje nepotrošiva glavnica u vrijednosnim papirima i gotovini, čime se godišnji sječivni prihodi (etati) umanjuju, koji se pokrivaju kamatima nepotrošive glavnice, koje svote se godimice u proračunu imovne općine iskazuju za pokriće proračuna.

Tako je kod jedne imovne općine nastala nepotrošiva glavnica u vrijednosnim papirima i gotovini od 4,897.006 K 04 fil., koja ne uživa kamate od cijele te svote, jer je za izgradnju željeznica dala svotu od 1,580.000 K. bezkamatno na 90 godina. Ova bi glavnica, uložena uz kamate na kamate samo po 4 %, nakon 90 godina reprezentirala vrijednost od 52,328.336 K. koju svotu je imovna općina u državne javne i opće korisne svrhe žrtvovala, a od koje niti ona, a niti njezini pravoužitnici direktnе koristi nemaju.

Subvencijom znatnih svota po imovnim općinama, izgradjene su te željeznice, koje su od koristi državi i zemlji, a osobito u ove posljednje dvije ratne godine, što ne treba dokazivati.

Osim toga je ta imovna općina upisala i isplatila državi za ratni zajam i to za I. 300.000 K, za II. 100.000 K, za III. 100.000 K. ili ukupno 500.000 kruna, koju svotu je, u pomanjkanju gotovine, morala pokriti lombardiranjem dr-

žavnih papira od nepotrošive glavnice, a da je i kod toga ta imovna općina bila prikraćena ne treba dokazivati.

Dakle i ovdje je ta imovna općina išla u susret zemlji i državi preko svojih sila, što je rado učinila, koja okolnost se takodjer prigodom oporezovanja uvažiti mora.

III. Obrazloženje.

Iz svega toga slijedi, da se sav dohodak imovne općine nakon podmirenja kućne potrebe pravoužitnika, upotrebljuje na podmirenje poreza, nameta i drugih danaka propisanih od posjeda imovne općine, onda troškova gospodarstva i zagajivanja šuma, a iza toga preostavši dohoci upotrebljuju se na osnivanje, gradjenje i uzdržavanje cesta, na potoke, zaplave, na ušumljjenje kraša, na škole, na opće korisne zavode i druge slične, cijeloj imovnoj općini, zemlji i državi probitačne svrhe, prema zakonskom članku 10. zakona od 15. lipnja 1873. i §. 4. zakona od 11. srpnja 1881.

Prema tome imovne općine od svojih dohodaka ne stiču kapital, od kojega bi one same ili njezini pravoužitnici imali direktnе koristi, već sav dohodak upotrebljuju u javne i opće korisne svrhe, što se svake godine proračunom osigura, koji kr. zemaljska vlada odobrava, a jedan primjerak si zadrži za kontrolu, da se dohoci imovne općine zakonom propisanoj svrsi privedu.

Da su imovne općine u javne i opće korisne svrhe kao za kanale, u svrhu odvodnje za novogradnju i uzdržavanje cesta, željeznica, crkava, škola i drugih od dana svoga opstanka do danas mnogo doprinijele, može se u svako doba dokazati blagajničkim knjigama i godišnjim proračunima imovnih općina.

Budući se godišnji prihodi na drvu u hrastovim sječinama, nakon podmirenja pravoužitnika za kućnu potrebu na gradji, prodavaju velikom dražbom trgovcima, jer bi bilo nerazumno gospodarstvo takovo skupocjeno drvo doznačivati pravoužitnicima kao gorivo za kućnu potrebu, čime nastaju

manjci na gorivu, koji se namiču kupom takovoga u šumama kr. državnog šumskog erara i kupom kamenog ugljena te kopanjem takovoga u vlastitim ugljevnicima, jer se ono propisano gorivo za kućnu porabu pravoužitnicima dati mora.

Ti manjci nastaju i otale, što jedna imovna općina pri-godom segregacije, prema zakonu od 8. lipnja 1871. nije dobila podpuno i zakonom propisani dio šuma od kr. državnog šumskog erara, radi česa se vode pregovori već 40 godina a i danas izmedju kr. državnog šumskog ravna-teljstva; kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade u Zagrebu i kr. ug. ministarstva u Budimpešti; pa do danas zakonu od 8. lipnja 1871. nije podpuno udovoljeno.

Za koliko je ta imovna općina u ovo posljednjih 40 go-dina u svojim godišnjim prihodima time prikraćena, držimo da ne treba dokazivati.

Prema svemu tome dokazanom slijedi:

1. Vrijednost besplatno i uz sniženu cijenu doznačenog drva pravoužitnicima imovne općine ne podпадa dohodarini:

jer graničarsko, krvlju stečeno pravo, borbom kroz vjekove, proti raznim neprijateljima da očuvaju dom svoj, kralja svoga i zaštite dom naroda sebi iza ledja, koje pravo je zajamčeno kraljevim patentom, starim i novim državnim zakonima, ne podpadaju dohodarini kao ni ostala sličnim načinom stečena prava, a zakonom o dohodarini oproštena. (Patent od 7. svibnja 1850. zak. 3. veljače 1860.);

jer su pravoužitnici dužni besplatno i uz sniženu cijenu doznačeno drvo upotrebiti za vlastitu kućnu porabu, a ne smiju ga prodati, zamijeniti niti pokloniti (§. 22. nap. A. za-kona od 11. srpnja 1881. i §. 4. zakona od 8. lipnja 1871.);

jer su proste od biljegovine molbe, gruntovni izvaci za upis pravoužitnika u pravoužitnički kataster, kao što i besplatne i uz sniženu cijenu doznačnice, a upis u kataster pravoužit-nika dužne su javne oblasti ureda radi obavljati (§. 33. na-putka A. zakona od 11. srpnja 1881.)

jer besplatno i uz sniženu cijenu doznačeno drvo pravoužitnicima nije nikada podpadalo nikakovim porezima da pače niti biljegovini, ne može podpadati niti dohodarinskom porezu.

2. §. 1. točka VII. zakon. član. XLVI. ex 1914. al. 4. glasi: „ako gospodarskim poslovima te imovine upravlja posebno ustrojstvo na pr. zastupstvo spomenuto u §. 6. zak. čl. XII. od god. 1894. u §. 25. zak. čl. XIX. od god. 1898. u hrvatsko slavonskom zakonu od 25. travnja 1894. o uređenju zem. zajednica. U ovom slučaju valja — sa gledišta plaćanja poreza — i tada još smatrati ovdje navedenim posebnim poreznim subjektima, ako je svakome ovlašteniku odmjereno ovlašteništvo u aliquotnom dijelu prema cijelom zemljištu“.

Imovne općine ne podpadaju pod nijednu napomenutu zakonsku ustanovu, već za imovne općine i danas vrijede ustanove zakona od 8. lipnja 1871., 15. lipnja 1873., od 11. srpnja 1881. Ovlaštenik imovne općine ne stiče svoje ovlašteništvo u aliquotnom dijelu prema cijelom zemljištu imovne općine, već prema veličini svog zemljišta na kojem vodi kućanstvo (§. 7. nap. A. zakona od 11. srpnja 1881. i §. 4. zakona od 8. lipnja 1871.). Osim toga, da postane ovlaštenik imovne općine mora dokazati svoje personalno i realno pravo t. j. da je rodjen krajšnik, da posjeduje krajšnički grunt i kuću u kojoj sam kućanstvo vodi (§. 3. nap. A. zakona od 11. srpnja 1881. i §. 4. zakona od 8. lipnja 1871.). Prema tome ovlaštenici imovnih općina svoje pravo stiću i danas na isti način i na temelju istih zakona kao što su sticali za vrijeme vojne Krajine.

Iz svega toga pako slijedi, da imovne općine ne podpadaju pod §. 1. točka VII. zak. član. XLVI. ex 1914., te su samo napomenute s razloga, što nisu bile kao takove poznate.

3. U smislu ustanove §. 20. ces. kr. naredbe od 15. srpnja 1881. glede sjedinjenja Krajine, ostaje svakolika imo-

vina mjesnih imovnih općina za sva vremena zajamčena naročitoj posveti njezinoj.

4. Imovne općine preuzele su dužnosti državne šumske uprave, koje su im državnim zakonima propisane, koje u duhu tih zakona provadaju iz polovice državnih šuma u istom dapače još većem opsegu nego što ih je državna šumska uprava ispunjavala, jer uz besplatno doznačivanje goriva krajiskim obiteljima votira znatne novčane podpore za gradnju škola, kanala, željeznica, cesta itd. koje radnje su krajišnici u naravi sami provadiali prije razvojačenja Krajine.

Državnim zakonima i propisima je određeno kamo se dohoci imovnih općina imadu trošiti i kakovoj svrsi privadjeti, pa dosljedno tome imovne općine ne podpadaju dohodarini kao što ne podpada niti kr. državni šumski erar.

Pošto su pako imovne općine usprkos gore navedenih i neoborivim dokazima ipak u §. 1. točka VII. zak. članak XLVI. ex 1914. svrstane medju stranke, koje su obvezane plaćati taj ratni porez, to držim, pa opotražna povjerenstva, koja će visinu toga poreza odmjerivati, moraju — ako uprave imovnih općina nepravednost toga odmjerivanja na taj način dokažu — imovne općine te dužnosti riješiti, a u koliko to ipak opotražna povjerenstva učinila ne bi, da to mora učiniti upravno sudište povodom učinjene tužbe proti odmjeri.

Matija Grdinić,
nadšumar-taksator.

Osobne vijesti.

Odlikovanje. Njegovo cesarsko i apostolsko kraljevsko Veličanstvo blagoizvoljelo je, kako to javljamo i na čelu ovoga broja Š. L. Previšnjim rješenjem od 1. veljače t. g. povodom umirovljenja u priznanje njegovog mnogogodišnjeg vijernog i odličnog službovanja premilostivo podijeliti odsječnom savjetniku kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade Robertu Fischbachu naslov kr. ug. dvorskog savjetnika uz oprost od pristojba,

Novi predstojnik šum. odsjeka kr. zem. vlade. Njegovo cesarsko i apostolsko kraljevsko Veličanstvo blagoizvoljelo je Previšnjim rješenjem od 17. ožujka t. g. kr. zemaljskog šumarskog nadzornika I. razreda Marinu de Bona premilostivo imenovati odsječnim savjetnikom kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade i zemaljskim šumarskim izvjestiteljem sa sustavnim berivima.

Imenovanja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je kr. zemaljske šumarske nadzornike II. razreda Stevana Petrovića i Bogoslova Kosovića kr. zemaljskim šumarskim nadzornicima I. razreda u VII. činovnom razredu, zatim kr. šumarskog povjerenika Josipa Jakopca kr. županijskim šumarskim nadzornikom I. razreda u VIII. činovnom razredu, konačno kr. županijske šumarske nadzornike II. razreda Vilima Čmelika, Levina Haueise-a i Antuna Jovanovca te kr. šumarskog povjerenika dra. Vasu Vučkovića, kr. zemaljskim šumarskim nadzornicima II. razreda u VIII. činovnom razredu sa sustavnim berivima, ostavljajući svu sedmoricu na sadanjem mjestu službovanja.

Premještenja. Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je na vlastitu molbu premjestiti kr. kotarske šumare Budimira Strgara od kr. županijske oblasti u Varaždinu, kr. kotarskoj oblasti u Ludbregu, a Paju Popovića od kr. kotarske oblasti u Ludbregu k onoj u Karlovac.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije obnašao je iz službenih obzira premjestiti kr. kotarske šumare Arnolda Gerstmana od kr. kotarske oblasti u Zlataru kr. hrv. slav.-dalm. zemaljskoj vlasti, odjelu za narodno gospodarstvo, a Josipa Uročića od kr. kotarske oblasti u Jastrebarskom k onoj u Žlataru.

† Julio Anderka stariji, kr. nadšumarnik u m., otac našega člana Julie Anderke ml. nadšumara brodske imovne općine, umro je u visokoj starosti od 82 godine dne 18. ožujka o. g. u Vinkovcima. Vrli pokojnik bio je revan član a više puta i odbornik hrv.-slav. šumar. društva, koji je sudjelovao već kod njegova osnutka. — Slava mu!

† Franjo Puches. Šumar brodske imovne općine, c. i kr. nadporučnik u pričuvu, šumarski referent kod c. i kr. gubernije u Beogradu, a naš društveni član I. razreda, umro je dne 17. o. m. u Beogradu od upale pluća. Smrtni će se ostatci pokojnikovi prevesti iz Beograda u Vukovar, gdje će se sahraniti na tamošnjem rimokatoličkom groblju.

Društvene vijesti.

Dar literarnoj zakladi. Hrv. eskomptna banka u Zagrebu darovala je literarnoj zakladi hrv.-slav. šumarskog društva u Zagrebu iznos od 12 kruna — na čemu joj budi ovim putem izrečena lijepa hvala!

Dar pripomoćnoj zakladi. U mjesto vijenca na odar po-knjog veleindustrijalca Ivana Šuteja st., darovao je umirovljeni nad-sumar g. Vjekoslav Bauer iznos od 20 kruna, pripomoćnoj (Körös-skenyjevoj) zakladi hrv.-slav. šumar.društva. — Najljepša mu hvala!

Dar društvenim zakladama. Josip Šustić, šumar gjurje-vacke imovne općine u Pitomači prioposao je za pripomoćnu za-kladu hrv.-slav. šumar. društva u ime pristupnine i dara 25 kruna, a za literarnu zakladu hrv.-slav. šumar. društva u ime dara 25 kruna. Plemenitom darovatelju neka bude ovime izrečena lijepa hvala — a ostal j gospodi članovima i prijateljima ciljeva hrv.-slav. šumarskog društva dana pobuda, da se i oni dogodice sjete tih dviju naših zaklada.

Utemeljiteljni član hrv.-slav. šumar. društva postao je gosp. Frane Petrić drvotražac iz Mrkoplja uplativ u društvenu blagajnu utedmeljiteljni priнос od 200 kruna. — Novoga društvenoga člana najusrdnije pozdravljamo te želimo, da bi se u njegov primjer ugle-dali i druga gg. veletršci.

Različite vijesti.

Ispravak. U iskazu članova I. razreda priloženom br. 11. i 12. god. 1915. Šumarskog Lista pogrešno je izkazan član: g. Valentin Schaab, kao kr. šum. inž. pristav, dočim bi moral biti: kr. šumar. inžinir.

Ogrjev za državne namještenike. Kr. ug. ministar poljodjel-stva odredio je povodom po udrugji državnih činovnika podnešene mu predstavke, da se ima iz područja nadšumarskog ureda u Lipi dovesti u Budapest i ondje drž. namještenicima na razpoložbu stavit 10.000 m³ ogrjevnog drva. Cjepanice će im se dati uz odštetu od 11·20 K a oblice po 10·20 K po m³, a osim toga imadu naknaditi trošak dovoza u Budapest i trošak razvažanja u kuće. — Osim toga je naložio spomenuti ministar da drž. šumski uredi moraju u prvom redu nastojati da podmire potrebe drž. namještenika na drvu i to uz cijenu za 30—40% nižu nego što je običajna tržna cijena.

Ö. F. i J. Z.

Objava predsjedništva.

Akoprem je za obdržavanje glavne skupštine hrv.-slav. šumar. društva sve priredjeno, te je dapače ishodjena i dozvola za obdržavanje iste, drži predsjedništvo društva, da sadanje vrijeme ipak nije podesno za obdržavanje glavne skupštine i to ponajviše stoga, što se u toj skupštini mora obnoviti cijelo predsjedništvo i odbor dakle izabrati 20 lica, a bojati se je, da bi radi sadanjih velikih troškova

za uzdržavanje i poteškoća skopčanih sa putovanjem, jedva toliko članova došlo na skupštinu.

Takav izbor po mnijenju društva predsjedništva ne bi bio izljev volje većine članova hrv.-slav. šumarskog društva, čega radi ne će predsjedništvo do zgodnijega doba ni sazivati glavne skupštine, nego će kao i do sada rješavati društvene poslove sa dosadanjim odborom.

Žele li ipak p. n. gg. članovi da se skupština unatoč toga drži, neka izvole prema jur oglašenom zaključku društvenoga odbora održanje iste pismeno zatražiti, pak će presjedništvo sazvati skupštinu, čim mu stigne u tom pogledu zahtjev od 20 članova.

Predsjedništvo hrv.-slav. šumarskog društva.

U Zagrebu, dne 31. ožujka 1916.

Predsjednik:

M. grof Pejachevich v. r.

Tajnik u. z.:

Kosović v. r.

Broj 1.739.

Dvor kotar, zakup općinskih lovišta.

Oglas.

Pošto 31. srpnja 1916. iztiče zakupno vrijeme ovopodručnih lovišta, to obnalazi ova kr. kotarska oblast temeljem § 7. zakona o lovu od 27. travnja 1893. raspisati javnu dražbu radi zakupa ovopodručnih općinskih lovišta u uredu ove oblasti na dan 29. travnja 1916. u 10 sati prije podne.

Lovišta leže i to ono:

1. Upravna općina Divuša u poreznoj općini Buine, Divuša, Divuška, Oraovica, Draškovac, Golubovac, Kozibrod, Kuljani, Šakanlije, Šegestin i Volinja sa površinom od 10.526 jutra 1.197 h.

2. Upravna općina Dvor u poreznoj općini Čore, Dabratin, Glavičani, Grmušani, Javoranj, Jamnica, Javornik, Matijevići, Sočanica, Struga, Stanići, Uncani, Vrpolje, Žut, Zamlača i Zakopa sa površinom 8.050 rali i 1.125 h. od koje površine odpada na šume 1.626 rali 932 h.

3. Upravna općina Rujevac u poreznoj općini Gage, Gorička, Grabovica, Kosna, Ljubina, Ljeskovac, Majdan, Pedalj, Rujevac, Stupnica, Švrakavica i Udetin sa ukupnom površinom 13.946 katastralnih jutara.

4. Upravna općina Zrin u poreznoj općini Zrin, Lotine, Rogulje, Zrinska Draga i Zrinska Brdjani, sa ukupnom površinom 2.823 rali.

5. Upravna općina Žirovac u poreznoj općini Čavlovica, Kobiljak, Komora i Žirovac u ukupnoj površini od 7.500 rali 1.261 h.

Zakupno vrijeme jest 15 godina te traje od 1. kolovoza 1916. do 31. srpnja 1931. a dati će se u zakup za izključivo lov onomu koji ponudi najbolju zakupninu.

Dražbovati će se usmeno i to najprije pojedina lovišta, a učinili se nakon dražbe pojedinih lovišta prije zaključka dražbe jednakom kumulativno ponuda za sva ili više lovišta, to će ovu ponudu ići prednost prema drugim ponudama.

Prije nego što započne dražba valja da oni, koji su voljni dražbovati, predadu izaslaniku kotarske oblasti žaobinu u gotovom novcu u iznosu od 50% izkličene cijene.

Dostalac imade nakon dovršine dražbe predati izaslaniku kotarske oblasti dvogodišnju zakupninu, u koju će se uračunati žaobia po njemu položena.

Polovica položene po njemu dvogodišnje zakupnine vrijedi će kao zakupnina za prvu godinu zakupa, a druga pako polovica kao jamčevina odnosno zakupnina za posljednju zakupnu godinu.

Jamčevinu koja će se pohraniti kod općinskog poglavarstva, slobodno je položiti bud u gotovom novcu bud u državnim papirima po burzovnom tečaju. Kamati, što će ih nositi jamčevina, idu onoga koji ju je položio.

Godišnja zakupnina ima se 30 dana prije svršetka svake zakupne godine unapred platiti u općinsku blagajnu.

Ako zakupnik nakon jednokratne opomene za 14 dana ne ispuni te svoje dužnosti, dati će se dotična lovišta o njegovom trošku i na njegovu pogibelj javnom dražbom iznova u zakup i to samo na ono vrijeme za koje su i ostala lovišta dana u zakup.

Dražbovatelji mora da su neporočna života dočim će se od dražbovanja izključiti osobe koje su se hotice ogriješile o ustanove §§ 11., 14. i 19. citiranog zakona o lovu.

U skupni zakup može uzeti lovišta najviše 5 osoba.

Dostalac biti će dužan što više tamaniti zvjerad i ptice, škodljive korisnoj divljači.

Kr. kotarska oblast.

U Dvoru, dne 24. ožujka 1916.

Upravitelj.

Oglas dražbe kestenovih i hrastovih stabala.

Podpisani će župni ured prodavati dne 13. travnja 1916. u $10\frac{1}{2}$ sati prije podne putem pismenih ponuda četiri stotine sedam

deset i šest (476) kestenovih stabala iz šume „Kostanjevec“ sa drvnim sadržinom od $1.276 \cdot 26\text{ m}^3$ (punih metara) tvorivog, taninskog i gorivog drva, procjenjenih na 25.731 K 20 fil. i jednu stotinu (100) hrastovih stabala iz šume „Omenjek“ sa drvnim sadržinom $515 \cdot 85\text{ m}^3$ (punih metara) tvorivog, taninskog i gorivog drva, procijenjenih na 9.894 K 70 fil. vlasnost župne nadarbine Belec.

U v j e t i d r a ž b e .

1. Dražba će se voditi pismenima ponudama. — Dobro zapečaćene ponude imaju biti obložene žaobinom od 10% ponudjene svote i u njima mora se istaknuti, da su nudiocu obći i naposebni uvjeti dražbe poznati i da ih u cijelosti prihvata.

2. Rok za sjeću, izradbu i izvoz jest do 1. ožujka 1917.

3. Kupac ima položiti kupovninu u roku od 14 dana nakon odobrenja dražbe po kr. zemaljskoj vladi u Zagrebu, a uz to povrh kupovnine $0 \cdot 2\%$ od ostale svote za uzgojnu zakladu za podporu djece šumarskih činovnika.

4. Posebni dražbeni uvjeti mogu se uviditi kod župnog ureda u Belcu i u uredovnici kr. kotarskog šumara u Krapini.

Šuma jedna i druga leži tik ceste Zlatar—Belec a udaljene su 10 kilometara od tovarne postaje Zlatar—Bistrica i Konjčina.

U Belcu, dne 26. ožujka 1916.

Ž u p n i u r e d .

Broj IV—736—1916.

Oglas.

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada, odjel za narodno gospodarstvo, oglašuje ovim, da će se u smislu naredbe od 20. lipnja 1907. broj 17.010 državni ispit, osposobljujući za samostalno vodjenje šumskog gospodarstva obdržavati dne 10. i slijedećih dana mjeseca travnja 1916. u šumarskoj akademiji u Zagrebu.

U Zagrebu, dne 4. ožujka 1916.

Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljska vlada,
odjel za narodno gospodarstvo.

SADRŽAJ.

	Strana
Robert Fischbach (Sa slikom)	1—5
Praksa uredjenja šuma u opće, a kod zem. zajednica napose. Napisao Ante Kern, kr. zem. šum. nadzornik	5—48
Dohodarski ratni porez i imovne općine bivše Vojne Krajine. Piše Matija Grdinić, nadšumar-taksator	48—58
Osobne vijesti: Odlikovanje. — Novi predstojnik šum. odsjeka kr. zem. vlade. — Imenovanja. — Premještenja. — † Julio Anderka. — † Franjo Puches	58—59
Društvene vijesti: Dar literarnoj zakladi. — Dar pripomoćnoj zakladi. — Dar društvenim zakladama. — Utemeljiteljni član	59—60
Različite vijesti: Ispravak. — Ogrjev za državne namještenike	60
Objava predsjedništva	60—61
Oglas	61—63

Sitne vijesti za društvene članove.

I. Izvadak iz pravila hrv. slav. šum. društva.

Redoviti članovi I. raz. plaćaju jedamput za svagda 2 K pristupnine i svake godine 10 K članarine.

Oni imaju pravo glasa na glavnoj skupštini te dobivaju badava Š. i L. V. Llugari ne mogu biti članovi I. raz.

Redoviti članovi II. raz (luggari) plaćaju 1 K pristupnje i 2 K članarine na godinu te dobivaju badava L. Vjestnik.

Sumarski list dobivaju samo onda, ako osim članarine plate još 4 krune u društvenu blagajnu.

Oni mogu stavljati predloge na glavnoj skupštini šum. društva ali nemaju prava glasa.

Članarina se mora platiti svake godine u I. četvrtu, a tko je ne uplati do konca godine, može ga društveni odbor brisati iz društva.

Tko nije uplatio članarinu do glavne skupštine nema na njoj prava glasa.

Istupiti iz društva može član samo koncem godine, ali za tu godinu mora platiti članarinu.

Utemeljiteljni članovi plaćaju jedamput za svagda 200 K prinosa.

Podupirajući članovi plaćaju najmanje 20 K prinosa.

Začasni članovi su osobe za društvo zasluzne, koje budu kao takove po glav. skupštini društva izabrane.

Iskaz članova šum. društva prilaže se svake godine zadnjem broju Š. I.

Dužnost članova šum. društva je promicanje društvenih interesa, pak im je stoga i dužnost, da nastoje prikupiti u društvo što više redovitih čl. I. i II. raz. te utemeljiteljnih i podupirajućih članova.

Osim toga treba da svaki član u interesu svoje obitelji nastoji postati članom društvene pripomoćne zaklade, te da po mogućnosti podupire prinosima literarnu (Borošicevu) zakladu hrv. si. šum. društva.

Naročito je dužnost članova da suradjuju u društvenom organu, jerbo je društveni organ ogledalo našeg znanja, rada i samosvjesti.

II. Vodjenje društvenih poslova.

Redovita glavna skupština šum. društva drži se jedamput na godinu u mjesecu kolovozu ili rujnu, a vanredna skupština samo onda, ako njezino održanje zatraži 30 članova.

Odborske sjednice drže se po potrebi, a najmanje svake četvrt godine po jedna. Običajno je svakako održati jednu odborskiju sjednicu prije oglašenja obdržavanja glavne skupštine i na toj sjednici raspraviti dnevni red skupštine, zatim je običajno držati jednu sjednicu jedan dan prije glavne skupštine i na njoj raspraviti prisjeće predloge za skupštinu, te konačno običajno je sazvati odborskiju sjednicu pred Božić i na njoj razdijeliti podpore iz pripomoćne (Köröskenyjeve) zaklade i iz društvene imovine.

Uprava društva sastoji se iz predsjednika, dvojice podpredsjednika, tajnika, i blagajnika te 15 odbornika od kojih je jedan urednik društvenoga lista. Upravu bira glavna skupština.

Zadnja društvena uprava bila je izabrana za razdoblje od g. 1911—12 1914—15 ali vodi poslove sbog sadanjeg rata i dalje, te se sastoji iz slijedećih lica:

A. Predsjedništvo :

Predsjednik: Presvj. gosp. Marko grof Pejacsevich-Virovitički, izabran naknadno na mjesto preminuloga predsjednika Marka grofa Bombellesa.

Podpredsjednik: Ispravnjeno. Poslove vodi odbornik velm. gosp. odsječ. savjetnik k. z. vlade Marino de Bona na mjesto bivšeg I. podpr. vlm. g.

Roberta Fischbacha kr. ug. dvor. savjetnika koji se je nakon polaska u mir na časti podpredsjednika zahvalio.

II. Podpredsjednik: Ispräžneno, jer se je bivši II. podpredsjednik presv. gosp. kr. minist. savjetnik Josip Havas nakon odlaska u stanje mira na časti II. podpr. zahvalio.

Tajnik: Josip Jakopec kr. vlad. šum. povj. nalazi se na ratištu, poslove vodi odbornik Bogoslav Kosović kr. zem. šum. nadz.

Blagajnik: Ljudevit Szentgyörgy kr. vl. šum. povj.

B. Upravni odbor.

Marino de Bona odsječni savjetnik kr. zem. vlade, Vilim Čmelik kr. zem. šum. nadz. (izabran mjesto kr. zem. šum. nadz. Vilima Dojkovića, koji se je na časti odbornika zahvalio), Bogoslav Kosović kr. zem. šum. nadz. (ujedno urednik Šum. lista i zamjenik tajnika), Dragutin Lasman nadšumarnik ogul. i. o. Jovo Metlaš nadšumarnik petrov. i. o., Dr. Gjuro Nenadić prof. kr. šum. akad.; Dr. Andrija Petračić profesor kr. šum. akad., Dragutin Polaček kr. šum. savjetnik, August Ružička kr. šum. nadsavjetnik, Slavoljub Slapničar nadšumarnik gjurđi. im. obć., Vilim Tölg kr. šum. nadsavj. u miru, Dragutin Trötzer vlastel. nadšumarnik.

Umrli su odbornici: Robert Bokor kr. šum. nadsavjetnik, Franjo Kesterčanek profesor kr. šum. akad. i Ivan König kr. šum. povjerenik.

III. Društveni listovi.

Šum. društvo izdaje za čl. I. raz. te članove utemeljiteljne i podupirajuće Šum. list a za članove II. raz. Lug. Vjesnik. Tko piše u te listove dobiva za svoje originalne, u listu objelodanjene sastavke od stranice 5 K, a za prevedene čl. 3:50 K. Za prepisane stvari dobiva 1 K. Tko se iskaže suradnjom, može dobiti i posebnu nagradu.

IV. Društvena imovina i društvene zaklade.

Hrv. slav. šum. društvo ima dvije svoje zaklade a te su:

Köröskenyeva zaklada ili t. zv. pripomočna zaklada hrv. slav. šum. društva iz koje se daju potpore oskudnim udovam i sjrotom onih šumar. činovnika i službenika koji su bili barem kroz 5 godina neprekidno članovi šum. društva, te koji su kao takovi uplatili u tu zakladu jedamput za svagda 10 K.

Literarna (Borošćeva) zaklada hrv. slav. šum. društva, osnovana je u svrhu, da se iz njezinih kamata podupire izdavanje hrvatskih stručnih šumarskih knjiga. Zaklada još nije aktivna.

Hrv. slav. šum. društvo je vlasnik dvokatne kuće „Šumarski dom“ u Zagrebu na Mažuranićevom trgu kuće broj 23. koja vrijedi oko 250.000 K. U Domu je smješten društveni „Šumarski muzej“ s kojim upravlja kr. zem. vlasta odjel za bogoslovje i nastavu po profesorima kr. šumarske akademije.

U Domu je smještena i bogata „društvena knjižnica“ koje se popis djela izdaje od vremena do vremena u Š. listu. Zadnji popis tih djela izašao je godine 1910. i nadopunjena 1912. Doskora će izaći novi popis djela te knjižnice. Društveni članovi mogu prema pravilima dobiti knjige iz knjižnice na porabu.